

ЛЕМКІВЩИНА LEMKIVSHCHYNA

РІК XXI, Ч. 3 (82)

ОСІНЬ — 2000 — FALL

VOL. XXI, No. 3 (82)

НАША ЦІЛЬ: ОБ'ЄДНАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ЕТНОГРАФІЧНИХ ЗЕМЕЛЬ
У ВІЛЬНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ДЕРЖАВІ

OUR MOTTO: THE UNITY OF UKRAINIAN ETHNOGRAPHIC TERRITORY
IN A FREE UKRAINIAN STATE

ЛЕМКІВЩИНА

ЛЕМКІВШЧУНА

ВИДАЄ ОРГАНІЗАЦІЯ ОБОРОНИ ЛЕМКІВЩИНИ В АМЕРИЦІ
PUBLISHED BY ODLWU, INC.

РІК XXI, Ч. 3 (82) ОСІНЬ — 2000 — FALL VOL. XXI, No. 3 (82)

ЗМІСТ

А. Ядловський: Ще не вмерла Лемковина	1
П. Полянський: Визвольні вогні Срібної Землі (І)	1
Вітання УККА з нагоди 9-ої річниці незалежності України	3
"Хай порадіє ця зболена і прекрасна Душа..."	5
Б. Жепливський: Завадчанські співанки	8
Наші Ювіляти	
П. Лопата: У 90-ліття о. Дмитрові Блажейовському	11
Вітаємо Ірену Левицьку з днем народження (Ред.)	13
По сторінках преси	
Паризька "Культура" про візиту А. Лозинського в Польщі	13
Бюлетень СФУЛО	
І. Лаба: Українці Пряшівщини на порозі нового тисячоліття	14
І. Щербак: "10 років демократії — здобутки і втрати"	18
дума: В Ждні відбулося засідання президії СФУЛО	20
Відкритий лист до президента України Л. Кучми від Світової Наукової Ради СКУ	21
М. Дупляк: І знов на рідній землі	22
Д. Кулик: Їдемо на "Ватру" до Канади	27
М. Маслей: XV Лемківська Ватра в Канаді	27
Нам пишуть	
Н. Семенкович: "Лемчатко" в Римі	29
М. Райтар: Празник в Улючі	30
Д. Конет: "Борімося, поборемо тільки разом!"	32
Пожертви	32

На обкладинці: Окраса Лемківщини, 1934 р. Фото: Б. Ч.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Марія Дупляк (гол. редактор), Володимир Кікта, Павло Лопата

EDITORIAL BOARD:

Marie Duplak (Editor-in-chief), Volodymyr Kikta, Pavlo Lopata

Мистецьке оформлення обкладинки Михайла Черешньовського

Cover design by Mykhailo Cheresniyovskiy

КРАЙОВА УПРАВА ООЛ

ЕКЗЕКУТИВА

Зенон Галькович	голова
Марія Дупляк	1-ий заст. голови
	і реф. зовнішніх зв'язків
Стефан Гованський	2-ий заст. голови
	і музейний реф.
Анна Войтович	секретар
Стефан Косцюлек	скарбник

РЕФЕРЕНТУРН

Василь Гаргай	організаційна
Юрій Ковальчик	допомога
Іван Гресь	культ.-освітня

ВІЛЬНІ ЧЛЕНИ

Іван Васічко	Володимир Блажейовський
Іван Філь	Теодор Малиняк
Зенон Войтович	Анна Павелчак
Микола Дупляк	

КОНТРОЛЬНА КОМІСІЯ

Михайло Дзіман	голова
Володимир Кікта	член
Теодор Марчівський	член

ТОВАРИСЬКИЙ СУД

Іван Хомко	голова
Юліан Котляр	член
Петро Русинко	член

Адреса Крайової Управи ООЛ:
ODLWU, Inc.

P.O. Box 7, Clifton, N.J. 07011-0007

Адреса Редакції й Адміністрації:
"Lemkivshchyna" Magazine

P.O. Box 7

Clifton, N.J. 07011-0007 USA

Fax: 973-473-2144 e-mail: mduplak@aol.com

Printed in USA by COMPUTOPRINT Corp.

35 Harding Avenue, Clifton, N.J. 07011

Tel.: (973) 772-2166

Fax: (973) 772-1963

e-mail: computopr@aol.com

ЩЕ НЕ ВМЕРЛА ЛЕМКОВИНА

Ще не вмерла Лемковина
І не вмере ніколи.
Бо ніхто не в силах знищить
Рідії простори.
Гори наші будуть вічно
Разом з потічками.
Й душа лемків на загине.
В піснях буде з нами.
Від Попраду аж до Сяну встане
Лемківщина.
Наша рідная земліуя —
Ненька Лемковина.

Звеселиться все навколо
У рідних просторах.
Й знову щастя запанує
У Бескидах горах.

Анатолій Ядловський,
Івано-Франківськ

Куляшине (Сяніччина) — капличка, 1998 р.

Фото: М. Райтар

ПО СТОРІНКАХ ІСТОРІЇ

ПАВЛО ПОЛЯНСЬКИЙ

ВИЗВОЛЬНІ ВОГНІ СРІБНОЇ ЗЕМЛІ

(СПОМИН УЧАСНИКА-ЛЕМКА, З ВИЗВОЛЬНИХ ЗМАГАНЬ ЗАКАРПАТТЯ)

Вісті з потойбіччя Карпат

Із верхів лемківських Бескидів, сходила на доли осінь. Селяни, лякаючись скорої зими, поспішали з копанням бараболі. Холодні вихри з потойбіччя Карпат, приносили відрадні вісті: На Закарпатті твориться Українська Держава, яка — дасть Бог, — буде в майбутньому зав'язком Соборної Української Держави.

Населення Лемківщини — особливо юнацтво — з захопленням слухало тих важливих новин. Ускорому дійшли вони й до нашого села. Священик, на проповіді, розказав своїм парафіянам про цю визначну подію...

Молодь стала збиратися в гуртки та надчимось нараджувалася. Польська поліція заглядала частіше в село та за всім слідкувала.

Мені було тоді вісімнадцять літ. Якраз вийшов із дитинства та став підпарубочим. Мене дивувало, а разом цікавило, що то діється

між старшими, чому вони сходяться, нараджуються та щось шепчуть між собою?.. Я рішив спитати про те свого сусіда Івана. Він розказав мені, що "ген, за Карпатами, твориться наша рідна держава та що зі сусіднього села Вислока тридцять юнаків перекралось на Закарпаття, щоб стати до змагу за рідну державність. Там — каже він — твориться наше військо — Карпатська Січ, — що буде боронити молоду державу перед чехами та мадярами...

Вся свідомо молодь повинна зголоситись у ряди рідного війська, щоб під рідними прапорами вибороти волю й незалежність для Закарпаття, а потім для всього українського народу. В нашому селі також є вже біля двадцяти добровольців. І я йду!.."

Це мене здивувало і я спитав, на кого залишить молоду дружину й дітей. Іван відповів мені, що це загально-українська справа і не час думати над приватною. Ми всі мусимо стати до

змагу за наші права: жити вільно на своїй рідній землі.

Не вагаючись, я також виявив готовість іти на Закарпаття.

Він погодився, розказав мені що таке Україна та чого їй треба, а опісля дав мені на паперцях до курення виписані вказівки та велів добре вивчити, а паперці спалити, щоб, не дай Бог, не попали польській поліції в руки, бо за це суд і тюрма...

Я взяв ті паперці — немов якусь найбільшу святість — і пішов додому. Тут, на самоті, здалека від цікавих очей, нічню, як усі поснули, став я читати.

Правду кажучи, до того часу чув я про Україну дуже мало. Учителька-полька казала нам, що ми русини, а українці — це видумка злочинців, бо такого нема... Від декого зі своїх, особливо ж від сусіда, ну і з тих вказівок я довідався, що ми українці, а наш край Україна. Очевидно, я повірив своїм і не мав більше сумнівів.

Правда, в цьому допомогли мені самі поляки. Було це так. Вечором 15 листопада 1938 р. я йшов у кооперативу. Біля церкви мене задержала польська поліція. Спитали куди йду, як називаюся, а вкінці зажадали, щоб я повів їх туди, де збирається найбільше старшої молоді. Я подумав, що воно щось підозріле, отже, щоб не було якого лиха, кажу, що треба йти в горішній кінець села.

Один із поліцаїв ударив мене двічі в голову — і то так сильно, що я аж покотився в придорожний рів, — і каже: “А ти, кабане українські, чому циганіш!”.., а самі пішли в кінець села. Я з трудом піднявся та наче п'яний, пошкандибав у хату. Недалеко від дому побачив я в одного господаря на подвір'ю ось таку сцену: Згадані поліцаї кували в кайдани — Степана С-ка, Михайла П-го, Івана П-ка та Івана П-на... Опісля їх забрали у в'язницю, та не доказавши жодної вини, по чотирнадцяти днях слідства й тортур, їх випустили. Іван П-ка оповідав, що в тюрмі дуже їх били та тиснули між дверима пальці. Вимагали від них сказати, хто з села вибирається на Закарпаття і чи вони збираються туди йти. Та, коли вони до нічого не призналися, їх випустили...

— Тепер, — каже Пінчак — прийшла

крайня пора тікати в Карпатську Україну. Кожному, хто йде, треба мати двадцять золотих на дорогу. В десятій годині вечора зберемося в Степана П-на, а там — ще цієї ночі прокрадемося на Закарпаття...

Я найбільше журився, як роздобути потрібні гроші. Вкінці рішив продати свою куртку. Знайшов у сусідньому селі купця і продав за дев'ятнадцять золотих. Гроші були вже, та не було теплої одежі на зиму. Правда, я тим не дуже журився, бо йшов до війська, а там дадуть мені січовий однострій...

Перед відходом рішив попрощатися зі своїм другом Грицьком С-ком. Коли я все йому розказав, він, хоч на рік молодший за мене, і в додатку мусів сам провадити все господарство, бо мав тільки стареньку маму й сестри — рішився йти з нами. Дома братова приготувала мені на дорогу харчів.

Тому, що був перший тиджень посту-різдвянки, дали цілий вівсяний хліб, одну рибу й олії. Перед десятою годиною були ми на умовленому місці. Вже мали вирушати, коли нараз почувся крик, а вскорі прибіг задиханий Грицько і сказав, що мати біжить за ним, щоб не пустити з дому.

Лякаючись, щоб крик матері не навів польської поліції, ми рішили негайно відходити...

Лемківським звичаєм, обернулися до стола, поцілували його і вирушили в дорогу...

Грицькова мама бігла горі селом і заводила, а він, не то до себе не то до нас, сказав — “Не плач, мамо, не плач! Колись ми ще побачимось. Я буду тоді в гарному січовому однострою з золотими пасками на раменах!”

Опісля став розказувати: “Мама помітила, що в коморі нема святкового вбрання, і знайшла мене в stodолі, як я переодівався. Я навіть другого черевика не встиг натягнути, бо мусів тікати!”..

Щойно тепер ми помітили, що Грицько мав на одній нозі черевик, а на другій ходак...

Мандрувати довелося глибокими снігами. Оповідуючи собі всячину, дійшли ми до словацького кордону. Кожний був поднервований і прохав Бога, щоб щасливо, незамічені граничниками, дістатися потойбіч границі. Господь

ВІТАННЯ УККА З НАГОДИ 9-ОЇ РІЧНИЦІ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ

Цього року увесь український нарід святкував 9-ту річницю незалежності України. Після багатьох декад радянсько-російського загарбання та поневолення, 24 серпня 1991 року увійшов в історію, як день сповнення мрій та надій переважної більшості людей, які прагнули не тільки волі, але також жити у суспільстві, яке б задовільняло їхні релігійні, культурні та економічні потреби. Тільки за минулий рік відбулося багато позитивних змін, враховуючи демократичні вибори Президента Леоніда Кучми, формування нового уряду, очолюваного національно-свідомим реформатором Віктором Ющенком та реорганізацією Верховної Ради, що привело до тіснішої співпраці різних гілок влади. Більше того, 2000 рік став роком значних економічних зрушень, рішучих дій щодо приватизації землі та більшої підтримки української мови, як офіційної мови держави. На міжнародній арені світу Україну було обрано на 54-му скликанні Генеральної Асамблеї ООН непостійним членом Ради Безпеки на 2-річний термін перебування, починаючи з 1-го січня 2000 року. Усі ці зміни є показником консолідації незалежності та свідченням того, що Україна посідає належне місце поряд з демократичними країнами світу. Проте, ми повинні вказати і на негативні аспекти, які все ще існують у молодій українській державі, серед яких: зріст корупції, придушення вільної та незалежної преси та спроби авторитарної методи правління, яскравим прикладом чого став квітневий референдум 2000 року. Тривале насадження русифікації привело до трагічних результатів при байдужості урядових структур.

Хоча дев'ять років незалежності стали роками значних досягнень, перед Україною стоять неабиякі перешкоди в дальшому демократичному розвитку. То ж нехай українці знайдуть у собі сил та насаги для того, щоб втілити в життя реформи, необхідні для встановлення ринкової демократії та зібрати щедрий урожай добробуту та свобод, можливих тільки за умови незалежності.

На порозі нового тисячоліття, з нагоди 9-ої річниці незалежності України, Український Конгресовий Комітет Америки передає найщиріші вітання своїм братам та сестрам в Україні та усім тим, хто гордиться своєю українською приналежністю. Слава Україні!

вислухав наших благань і ми неомітно перейшли на другий бік...

На землях Карпатської України

Потойбіч Карпат зайшли ми до господаря Петра Л-ти, в селі Калинові, і попросили прийняти нас на ніч. Він приютив нас на горищі, де ми просиділи до ранку, бо було таке зимно, що не могли заснути. Проте ми були вдоволені, що хоч від вітру заслонені...

На другий день, ранком удалося знайти шофера, що згодився перевести нас — 15 золотих від особи — на Карпатську Україну, до містечка Перечина. Перед містом позлазили ми з авта й пішли пішки. Тому, що вже було дуже пізно, годі було знайти кого-небудь, що прийняв би нас на ніч. Довелося піти на залізничий двірець і тут уміститися в порожніх товарних вагонах. Та не довго тут усиділи. Став дошку-

лювати мороз і довелося вийти та бігати, щоб розігрітися...

По якомусь часі підійшов незнайомий чоловік і став нас питати, що ми тут робимо. Ми відповіли, що прийшли з Лемківщини на Закарпаття, щоби вступити в ряди українського війська. Цей добродій був із Січової Управи, отже забрав нас із собою. В коші було багато таких як ми, що зголосилися до війська. На другий день кошовий списав наші дані і дав приміщення. На місто було заборонено виходити, щоб не попасти на очі чеській поліції. До двох неділь у Перечині зібралися сотня добровольців і нас відіслано до Хусту. Помимо важкого маршу — якраз був упав свіжий сніг, а ми не мали теплих убрань — всі були бадьорі та веселі...

У Сваляві відпочили, в одному із готелів приготовано нам теплий обід. Тут стрів я сво-

го односельчанина, що проживав на Закарпатті ще від часу нашої програної. Це був Андрій Кря, бувший старшина Січових Стрільців. Вив'язалася цікава розмова. Він цікавився рідним селом та життям Лемківщини. До нас присілися його знайомі, а опісля зложили по кілька корон і винянали для нас авто, щоб ми могли переїхати зі Сваляви до Хусту.

У коші, в Хусті пройшли ми дуже строгу контролю. Кожного зосібна випитували, бо лякалися, щоб часами не попали польською поліцією висилані диверсанти і шпиги, що опісля помагали мадярам...

Усі свої зізнання я власноручно підписав. Опісля мене відпустили, але я ще не знав, чи прийнятий до війська, чи ні. На другий день мене викликали і кудись повели. Січовик, що йшов зі мною, вияснив мені, що мене прийняли і тепер я йду до касарні. Тут стрів я своїх друзів. Не було тільки Грицька. Занепокоєні ждали ми на нього цілий тиждень, а опісля вислали Степана до головної команди, щоб розвідався, що сталося з нашим другом. У команді сказали, що він арештований. Його підозрівають, що він висланий польською поліцією. Причиною було те, що — як Грицько зізнав — одна з його сестер працювала наймичкою у команданта польської поліції. Друг вияснив, що вона працює, бо вони дуже бідні, але чесні, і Грицько пішов із патріотизму. Ми всі поручилися за нього, а тоді його звільнили і прийняли до січовиків...

Тут відбувалися щоденні вправи і ми з піснями на устах машерували вулицями міста. Підбадьорена місцева молодь стала зголошуватися до рідного війська. Хоч у нас було обмаль зброї, ми пройшли солідний вишкіл.

Чехи проявляли супроти нас чимраз більшу ворожість. Були побоювання, що нас можуть роззброїти. Та ми були приготівлені в випадку напасти дати належну відсіч...

П'ятнадцятого лютого прийшов приказ із головної команди, що добре вишколені сотні, мають виїхати з Хусту на місця призначення. Нашу, другу сотню, розділено на дві частини. Пів сотні з командантом Процівом позістало, а другої пів сотні під командуванням поручника Свободи — туди і мене приділили — завели до

головного коша, де ми дістали січові однострої і зброю.

Щойно тепер сповнилися мої мрії!.. Я одержав український однострій і зброю... Я був січовиком — воїном української армії!..

По видачі кошовий мав промову. Говорив про значення військового однострою та про стрілецьку честь. Нашим завданням — говорив — не тільки боротися по геройськи за державність України, але також берегти честь та мораль українського лицаря. На нашу боротьбу глядить увесь світ, приятелі і вороги, а колись оцінить нас історія...

По промові кошового забрав слово наш поручник, а потім маршовим кроком, у повному військовому наряді, вирушили ми на місце призначення...

Поручник Свобода видав відповідні інструкції. Особливий натиск клав на те, що весь час мусимо бути в гострому поготівлі, бо чехи ставляться до нас вороже і може дійти до зудару. — Якраз тоді відбувся бій січовиків із чеською поліцією в містечку Севлюші. По обох сторонах були вбиті й поранені...

Приготовані на все, кріпше стиснувши кріса, вирушили ми на наше нове місце призначення...

Ми були назначені на обсаду містечка Іршави. Кілька днів по нашому приходу на всіх домах повівали українські національні прапори. Населення ентузіастично нас вітало.

Минали дні за днями, а наше положення ставало чимраз важчим. То тут, то там появлялися мадярські терористи, нападали на довколишні села та палили хати. Ввесь час ми були в гострому бойовому поготівлі.

Наше положення було трудне ще й тим, що в нас не було достаточної кількості зброї та муніції. Роздобути зброю — було питанням життя чи смерті. Невдовзі стали на нас нападати чеські відділи. Покищо всі сутички обходилися без жертв. Аж одного дня дійшла до нас вістка, що чехи з панцерників обстрілюють столицю Хуст...

Далі буде.

“ХАЙ ПОРАДІЄ ЦЯ ЗБОЛЕНА І ПРЕКРАСНА ДУША...”

В ПЕРШУ РІЧНИЦЮ ВІДХОДУ У ВІЧНІСТЬ

СВ.П. ТЕОДОЗІЯ СТАРАКА —

ГОЛОВИ СВІТОВОЇ ФЕДЕРАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ ЛЕМКІВСЬКИХ ОБ'ЄДНАНЬ

1-го жовтня 1999 року у Львові, після короткої, але важкої недуги на 68 році життя перестало битись серце визначного сина України — Теодозія Старака.

Покійний народився 12 серпня 1931 р. в селі Межиродю біля Сянока. Навчався в сяницькій народній школі, а опісля в гімназії у Дрогобичі та в Криниці. В 1940 р.

На початку 1945 р. Т. Старак разом з батьком (матір і брата більшовики вивезли в Казахстан) були переселені до УРСР та замешкали у Львові. В 1949 р. Його заарештовано та без суду запроторено на 10 років у сталінський концтабір. З табору вийшов по 6-ти роках завдяки проведеній за часів Хрущова ліквідації ГУЛАГ-у.

У 1956 р. Йому пощастило вступити на слов'янський відділ філологічного факультету Львівського університету, який закінчив з відзначенням. Як здібного студента Його залишено при кафедрі на посаді виконуючого обов'язки доцента.

Під кінець 1965 року — новий арешт, а відтак — 1966 році звільнення з університету. Починаючи з 1988 р. Він активний у українському національно-визвольному русі. Один із перших авторів підпільної газети “Віче”, редактор газети “Віра батьків” та співредактор підпільного журналу “Євшан зілля”.

Після проголошення незалежності України в серпні 1991 р., зразу в жовтні цього року Теодозія Старака призначено посланником уряду України в Польщі. Після встановлення дипломатичних відносин між Україною і Польщею протягом року виконував обов'язки тимчасового повіреного у справах України в Польщі. Від перших днів своєї дипломатичної служби Т. Старак

доклав багато зусиль для встановлення добросусідських відносин з Польщею. Довів до підписання Державного договору між Україною і Польщею. В наступних роках був радником Посольства України в Польщі.

Крім своєї дипломатичної праці, він душею і серцем зв'язався з українською громадою в Польщі. Хоч часто не дозволяли сили, Він завжди брав участь в церковних чи загальногромадських святкуваннях, культурних імпрезах, конференціях тощо.

Для нас, виходців з Лемківщини, а зокрема для членства ООЛ — Теодозій Старак був Людиною Великого Серця. Зразу, від перших зустрічей з Ним, ми відчували Його Батьківське серце, Його без-

межну любов до рідної землі, до Лемківщини. В 1992 році на запрошення Крайової Управи ООЛ в Америці, Він був Почесним Гостем ХХІІІ Крайового З'їзду. Під час своєї візити в США Т. Старак мав зустрічі у Вашингтоні з американськими чиновниками, в Нью Йорку з представниками української громади, а у Стамфорді — з єпископом Василем Лостеном. Зустрічі з громадами відбувались вщерть виповнених залах — усі хотіли послухати людину, яка ціле своє життя була віддана ідеї боротьби за самостійну Україну, за Нею була в'язнена, а коли Україна стала вільною, стала Її гідним дипломатичним представником. Дипломатичній службі Т. Старак віддав сім років свого життя, аж поки відійшов на пенсію у 1998 році.

Ще не раз доводилось зустрічатися з Покійним. В 1993 році Т. Старак брав участь у І-му Світовому Конгресі СФЛ у Львові (1993 р.), відтак Конгрес Українців у Польщі, що відбувався в 50-

Т. Старак вітає 23-й З'їзд ООЛ. Зліва: М. Мицьо — голова ФДЛ, І. Гвозда — голова СФЛ. Справа М. Дупляк — голова ООЛ.

Т. Старак з єпископом В. Лостеном у Стамфорді, 1992 р.

*І-ий Світовий Конгрес СФЛ у Львові 1993 р.
Зліва: О. Чабан, Т. Старак, М. Дупляк*

В посольстві України. Зліва: Т. Старак, М. Дупляк — голова ООЛ, І. Гвозда — голова СФЛ. 1994 р.

ліття акції "Вісла" у Варшаві 1997 р., та востаннє — на II Конгресі СФЛ у 1997 р. у Львові, на якому Теодозія Старака обрано головою Світової Федерації Українських Лемківських Об'єднань.

Т. Старак був людиною всіма шанованою, добрий християнин, прекрасний промовець, добрий політик, а передусім Людина. Для нас членства лемківських організацій великою честю було мати Його на пості голови СФУЛО. На жаль, не довго довелося нам разом працювати, радіти успіхами організації та боліти долею так нам дорогої Лемківщини.

1-го жовтня 1999 р. Всевишній покликав Його "де нема ні болю ні печалі, але життя безко-
нечне". Похорон відбувся з Церкви Пресвятої Євхаристії; похоронні відправи очолив владика Юліан

*Конгрес Українців у Польщі. Варшава, квітень 1997 р.
Зліва: О. Коваль (Бельгія), Т. Старак, Г. Колодій (ОУП), М. Дупляк (ООЛ), А. Лозинський (УККА).*

І жовтня м. р. у Львові упокоївся в Бозі уродженець прекрасної знедоленої Лемківщини, Син пригніченої, зневіреної України.

Чи спроможні ми зараз і чи спроможемося хоча б колись усвідомити увесь масштаб цієї Особистості, збагнути увесь спектр її діянь і випромінюваного Нею світла? Чи зможемо оцінити усю жертовність, безкорисливість і благородство цієї людини? Небагато таких серед нас нині. Він, можливо, був "останнім із мозікан".

Він міг би зробити більше і краще, якби... Якби хоч трохи кращими були ми. Якби ми хоч трохи розуміли і підтримували Його. Він не раз казав: "Там, у Караганді, у сталінському таборі, мені було легше..." Бо там майже всі були соратники і однодумці. Тому відходив із цього світу з гіркотою.

Він мав неабиякий хист мовознавця і міг бути великим ученим. Система не допустила. А втім, хист Він мав до всього, до чого прирікала Його Доля: прекрасний учитель, оратор, редактор, перекладач, знавець фолклору, історик, публіцист, дипломат...

Чи не найбільший Його талант — талант щедро і безоглядно роздаровувати себе людям. Хто знав Його — ніколи не забуде. Він не говорив, а буквально горів, палав — так, мовби виконував якусь

Л. Горбенко біля могили мужа. Літо, 2000.

велику, одному Йому відому місію, кимось на Нього покладену. Не буде перебільшенням сказати: ця Людина була позначена перстом Божим.

Одна із львівських газет на другий день після похорону серед іншого написала: "Шалена працьовитість, величезна ерудиція, талант оповідача і публіциста, щирість та вірність у дружбі, шарм, куртуазність у поведінці та деяка загадковість робили Його душею будь-якого порядного товариства, харизматичною особистістю, до якої горнулися усі — знайомі, друзі чи просто випадкові знайомі".

Що ще додати? Уміння вшанувати робітників своєї нації свідчить про нашу зрілість і відповідальність. Ми можемо бути безвідповідальними довго і перед ким завгодно, перед усіма, але відповідальності перед Богом не уникне ніхто.

Людина, послана мені Господом, звітує нині перед Всевишнім. Допоможімо їй своєю молитвою! Хай порадіє ця зболена і прекрасна Душа.

Мій Друже земний, а відтепер — уже небесний! Постараюся жити гідно — так, як Ти заповідав. Постараюся жити так, якби Ти був постійно поруч.

Любов Горбенко, дружина

Гбур у співслужінні багатьох священиків. Товпи народу прощали Його в останню дорогу. Спочив на Личаківському цвинтарі у Львові. Спи спокійно Дорогий Друже, хай вільна українська земля буде Тобі пером; а високі лемківські ялиці і води Сяну хай несуть Тобі подих Рідної Землі. Ти відійшов від нас, але ми, що знали Тебе — ніколи не забудемо, а пам'ять про Тебе завжди буде з нами!

* * *

В 40-ий день відходу у Вічність голови Світової Федерації Українських Лемківських Об'єднань, дипломата та Великого Сина Лемківщини св. п. Теодозія Старака були відправлені Служби Божі і панахиди: 8-го листопада 1999 р. в Українській Католицькій Церкві св. Михаїла в Йонкерс, Н.Й., а 14-го листопада в церкві св. Юра в Нью Йорку.

У вівторок, 9-го листопада в Українській Католицькій Церкві св. о. Миколая в Пассейку, Н. Дж. була відправлена Служба Божа і панахида з участю 5-ох священиків: пароха о. Йосифа Шупи, о. Василя Буника — сотрудника церкви св. Миколая, о. д-ра Дмитра Блажейовського з Риму, о. Ігоря Ковальчика зі Львова і о. Тараса Федоровича зі Самбора. В Богослужінні та панахиді взяли участь з прапорами Крайова Управа і Відділи ООЛ (Пассейк, Ірвінгтон та Джерзі Ситі) та місцеві організації при чисельній участі української громади.

В першу річницю смерті Т. Старака згадаймо Його у своїх молитвах.

ВІЧНАЯ ЙОМУ ПАМ'ЯТЬ!

Фота з архіву М. Дупляк.

ТАК БУЛО КОЛИСЬ...

БОГДАН ЖЕПЛИНСЬКИЙ

ЗАВАДЧАНСЬКІ СПІВАНКИ

(ІЗ СПОГАДІВ ПРО ЗАВАДКУ РИМАНІВСЬКУ)

Коли згадую таку милу Завадку Риманівську, село на Лемківщині, де минуло моє дитинство, чи не найбільш пам'ятними залишаються завадчанські співанки.

Лемки розумні і розважні, завжди були багаті на народну видумку та співали здавалось завжди і при кожній нагоді. Запам'яталась не одна яскрава картина з побуту лемків, чи пережитих дитячих захоплень, часто пов'язаних з піснями та жартами.

...Я завжди любив придивлятися тому чарівному дійству, яке відбувалося при випіканні домашнього хліба. Бувало сиджу і прислухаюся як гудить розпалена піч. Наша племінниця Марися (яку я так любив, бо мене малого вибавила і стільки цікавого завжди вміла розказати), відчиняє затичку печі і ярке розжарене вугілля, висипаючись на припічок, освічує її обличчя. І мені здається, що стоїть біля печі вже не Марися, а якась чарівна Фея. А Марися чаклує далі... Розгорнено жар, піч готова, можна сажати тісто. Марися бере дерев'яну лопату, присипає її мукою. Далі набирає із діжі давно приготовлене тісто і перекидає із руки в руку великий шмат тіста, приспівуючи:

*Печу, печу бабку
Саджу на лопатку...*

Відтак кладе вироблений руками заокруглений шмат тіста на лопату, придає йому форму хлібини, перехрестивши робить на ньому з чотирьох сторін пальцями невеликі вм'ятини і сажає лопатою в нагріту піч. При цьому промовляє:

Шусть в пец, шусть в пец, шусть в пец...

Марися позирає на мене і тішиться, що очі мої горять від радості. Нарешті хліб в печі і тепер чекаємо поки спечеться. Марися присіла відпочити, задумалась і тихо заспівала:

*Боже, Боже што ся водит
Што мій милий не приходить*

*Чи-го вода підмулила,
Чи-го инша полюбила...*

Пожурившись Марися береться за приготування обіду. І нарешті приходить її улюблений Ваньо, вітається і жартуючи підспівує:

*Марись, моя Марись,
Кому рибку вариш...*

А Марися відспівує:
*Тобі мій миленький,
Бо ти мій товариш...*

Марися була милою, стрункою блондинкою (родилась в с. Вороблевичі на Дрогобиччині) і не один чорнявий лемко захоплювався її молодечою красою.

Коли проводилась заготівля дров на зиму в недалекому лісі, хлопці звичайно працювали на вирубці цілий день і матуся посилала Марисю (а та брала з собою "для відваги" і мене), нести "хлопцям їсти". І ось ми вже йдемо через "широку луку" за селом, повну різнобарвних квітів. Підходимо до узлісся, де пасуть свої вівці завадчини. Побачивши нас, вітаються і приспівують:

*Пасутся овечки
Помежи скалечки
Не мають югаса
Ані югасечки...*

Пастушки запрошують нас потрапити з ними овець, жартують. А із-за яличок виходять вже інші, співаючи:

*Добрий день, добрий день,
Пишня дівечко,
Ци ми даш, ци ми даш
Зелене піречко?*

Нарешті, попрощавшись з чабанами, добираємось з сестрінкою до наших лісорубів. Найбільший із них жартівник, забачивши нас, зустрічає співанкою:

*Єще-м не зарубав сокиречкою в лесе,
Юж мі моя мила полуденок несе.*

Хлопці сідають обідати, співають, а ми слухаємо. Після обіду, я випереджаючи перед хатою сестрінку, біжу до дому, щоб розказати молодшому братікові про все, що бачив у лісі.

Восені любили ми з братом ходити з дівчатами “копати бандурку”. Копали, звичайно, дівчата, а ми помагали збирати, носили кошики і розкладали вогонь та пекли залюбки бараболо. Часто підходили до нас парубки, допомагали в роботі, критикували жартуючи роботу копальниць і приспівували:

*Копайте, копайте,
Мої копальницю
Та ви дістанете
По штири палиці...*

Хлопці-парубки часто запрошували нашу сестрінку “на музики”, чи якусь іншу забаву, які відбувалися в читальні “Просвіта”. Я чекав нетерпеливо, коли Марися пізно вечером поверталася до дому і з цікавістю запитував:

— Як там було?

А Марися, вдоволена забавою, мені наспівувала:

*Танцювала риба з раком,
А петрушка з пастернаком.
Карпелі ся чудовали
Таке диво не видали...*

А ще Марися розповідала, що Ванюсю Кирпан “на музиці” їй наспівував:

*Заграй ми гудачку
На тонку струнечку
Най си витанцюю
Свою фрайречку...*

Згодом просив Ваньо Марисю стати його нареченою:

*Марисю, Марисю,
Я тебе не лишу
Твої чорні очі
На папір напишу...*

І Марися, зачарована лемківськими співанками таки погодилась стати дружиною Ваня. Запам’яталось яскраве лемківське весіл-

ля Марисі і Ваня, на якому мені припала функція “розплітати косу” Марисі і я дуже при цьому плакав, бо знав, що Марисю від нас Ваньо забере. Не помогало і це, що в косі (за давнім народним звичаєм) знайшов я багато блискучих срібних монет.

Свашки в хустах-фацеликах жалібно співали далі, коли молода сідала на подушку, покладену на коліна молодого:

*...Мамичко, мамичко
Ци я не дитина
Же сте мі наклали
До перини сіна...*

Свашки співали, а мені сльози горохом котились з очей, бо плакала і молода.

...Деся під кінець осені батько деколи запрошував (мабуть із містечка) професійного коминяра почистити комини. Коминяр приносив з собою і роздавав календарі на новий наступний рік і це вважалося доброю, щасливою прикметою.

Запам’яталось, як прибігла сусідка просити каминяра і їм почистити комин. При цьому приспівувала:

*Ой мала я миленького коминяра,
Што вимітав коминики у цісаря,
Глядайте го, шукайте го,
Знайдете шуточку коло нього.*

Після такої співанки коминяр звичайно не міг відмовити почистити комин і в домі вродливої сусідки-молодиці.

Завадчанські дівчата славились своєю вродою і до них “на зальоти” часто приходили хлопці з інших довколишніх сіл, а то і з подальших місцевостей. Це для “зальотників” було не дуже безпечно, бо завадські парубки “боронили” своїх дівчат і непрошені зайти, якщо не поставили “могорич” могли обірвати і “поза вуха”. І тому коли хлопець “з чужого села” і стояв з дівчиною десь скрито в садочку чи під обогром, він тихенько просив у пісні:

*...Не кашлий, не кашлий, не кашлий
Жеби ня коло тя не найшли
Бо як ня коло тя почують
Здоймуть з ня калапок і чугу.*

І далі жалувався в пісні дівчині, що його одяг можуть пропити, а його ще й відлупцювати:

*...На калап, на чугу напійот
Мене молодого набіют...*

А в іншій пісні хлопець з чужого села, який побував на музиці без згоди завадчанських парубків, теж жалівся:

*...Ани — м ся не виспав
Ани — м нич не зискав
Тільки мого зиску
Што — м достав по писку.*

Але незгоди швидко забувалися, хлопці “з чужого села” мирилися і часто завадчанські дівчата виходили заміж і за “чужих хлопців”.

Коли наступала зима, звучали пісні зимового циклу. Тут і пісні, в яких оспівувалося завидне здоров'я і загартування лемків (яким не страшна була і зимова стужа) і їх веселий характер:

*...Успішно і втішно йшла во зимі боса
Здибала Яндруха, што розсипав просо.*

А як чарівно звучали лемківські колядки. Ось одна із таких своєрідних лемківських:

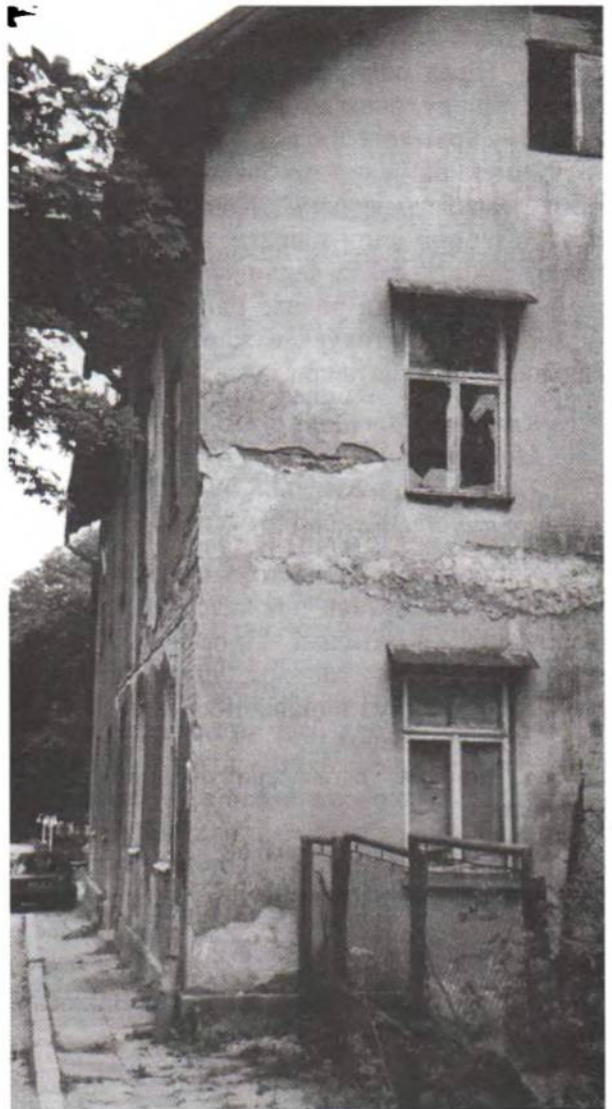
*Уступай ноче зьвізда перед очі засвітила.
Засвітила, де панна Сина породила.
Во Вифлеєм, в Давида домі, в місті малом.
В місті малом тее ся стало
Бардзо рано...*

А коли наступала весна і оживала природа лемківських гір, лемки на повні груди співали:

*Розвивайтеся сосни і ялички
Юж мі так не буде
Юж мі так не буде як коло мамички*

Співали цю пісню завадчани і коли покидали в час депортації рідне село, яке так любили, як і рідні гори, про які теж співають і нині:

*Ой чи вийду я на гору
На ту нашу, на Циргову
Чи Завадку ще побачу
Або за ньов хоть заплачу.*

**Будинок Вчительської Семінарії в Криниці.
Тут колись була кузня знання. Сьогодні —
руїна. Липень, 2000.**

Фото: М. Дупляк

І з великим трепетом, сумом за щасливим дитинством і радістю за це, що Всевишній подарував мені щастя провести дитинство на Лемківщині, згадую чудові завадчанські співанки, такі незабутні і завжди близькі моєму серцю.

У 90-ЛІТТЯ о. ДМИТРОВІ БЛАЖЕЙОВСЬКОМУ

Почуттям пошани до нашого земляка-лемка, який народився 21 серпня 1910 року в селі Вислік Горішній, сяніцького повіту, хочу поділитися з усіма читачами журналу „Лемківщина“. Хто цікавиться особистістю цієї людини, якій присвячую коротку розвідку в її 90-ліття, того закликаю прочитати цю статтю. Кожному українцеві, й зокрема лемкові, варто запізнатися із довгим життям та діяльністю отця д-ра Дмитра Блажейовського. Рідкісним явищем є те, щоб українській релігійній вишивці поза особою нашого краю, хтось інший із мужчин займався технікою вишивання. Ми звикли бачити хрестикові вишивки звичайно виготовлені жінками. А тут, немов Божий післанець, серед великого числа відомих народних майстринь-вишивальниць, появився мужчина із золотими руками. Йому належать майже дві сотні вишитих прикладів, які він зумів створити голкою і кольоровими нитками.

В роботі над вишивками о. Дмитро Блажейовський керувався бажанням творити для добра українського народу. Охоти вишивати їх набрався вже досить пізно. Йому було тоді понад 60 років життя. Переселившись із США до Риму 1973 року, де був настоятелем і священослужителем в українських парафіях міст Омага, Денвер, Гюстон та інших, він постійно носився думкою збагатити нашу церковну культуру вишивкою, відрізнити її від храмів іншого віровизнання та надати вишивці довготривалість і запевнення її постійного існування.

У перші роки в Італії о. Блажейовський постарався видати серію малярських взірців на вишивання церковних потреб. Перша кольорова збірка, що побачила світ у 1979 році, охоплює 10 взорів на вишивання віктарних обрусів і рушників під ікони та 6 взорів на вишиття різних ікон, між ними Київської Святославської Оранти та Покрови півфігурної.

Друга збірка кольорових рисунків як взорів на вишивання віктарних обрусів і руш-

о. Д. Блажейовський.

ників вийшла друком 1982 року. До неї увійшли крім 7 зразків на вишивання обрусів і рушників ще й 2 комплекти хрестів і обвідок для риз, взори на вишивання української азбуки у трьох величинах, ікони Володимира й Ольги та Ісуса Христа і Марії.

Третю збірку наповнили 4 рисунки із взорами для вишивання стихарів, 4 подвійні сторінки із прикладами для вишивання фелонів та 15 візерунків для вишивання ікон Івана Хрестителя, Архистратига Михаїла та таких святих, як Анни, Василя, Миколи, Юрія, Кирила і Методія, Бориса і Гліба, Антонія і Теодосія Печерських, Володимира й Ольги, Почаївської Богородиці, цілих постатей Ісуса Христа і Марії та текст із поясненням для їхнього вишивання.

Після появи четвертої збірки, до якої увійшло 9 взорів ікон із святими Михаїлом, Стефаном, Миколою, Йосафатом, Йосифом та чотирьма Євангелистами-Марком, Матвієм, Іваном і Лукою та шість взірців релігійних образів, як наприклад „Благовіщення“, „Різдво Христове“ й інші; 6 стихарів, 6 світських портретів Т. Шевченка, Л. Українки, І. Франка,

М. Шашкевича, Б. Хмельницького та І. Мазепи; кілька взорів із рож, маків і квітучої кукурудзи, було перевидано усі попередні збірки зібрані разом у Львові 1992 року. Додатком цього 5-го з черги альбому були 23 фоторепродукції з оригінальних вишивок о. Дмитра. На цьому місці слід згадати кілька з них: хоругва присвячена тисячоліттю Християнства в Україні, на якій вишито Оранту із св. Софії у Києві; хоругва з вишиттям Юрія Змієборця, яка тепер знаходиться в Катедральному Соборі св. Юра у Львові та ряд різноманітних ікон.

З доповненням цього видання іншими творами роботи о. Дмитра Блажейовського побачив світ ще один випуск під назвою “Українські релігійні вишивки та інші зразки” у Львові 1966 року. Ця збірка має всі попередні взяті разом, включно із шостою, що вийшла малим обсягом 1995 року. Сюма збірка нараховує 110 екземплярів із зображеннями різних мотивів, які вказують на багатство чудових вишивок та розмаїтність композицій. Кольорова гама цих візрів широка — червона поєднана з чорною, вохра із синьою та жовта із зеленою. Вишиті рушники, хоругви та ікони маестром о. Блажейовським — величезний атрибут народних обрядів та звичаїв, які дійсно збагатили нашу, зокрема, церковну історію. Досі ним вишито біля 170 ікон та хоругв, а вони зберігаються в українських католицьких Соборах світу — у Львові, Мюнхені, Люрді, Мельборні, в Українській центральній семінарії у Римі, у бібліотеці у Ватикані, у сестер св. Анни в Бразилії, у каплиці митрополита Ст. Сулика, у кир З. Лостена у Стемфорді тощо. Багато із них знаходяться у приватних колекціях у країнах Європи, Америки, Австралії, Південної Америки та в музеях різних міст України.

Отець Д. Блажейовський влаштував ряд виставок своїх праць у багатьох містах України, а саме: у Львові, Тернополі, Івано-Франківську, Луцьку, Миколаєві, Коломиї, Косові, Києві, Каневі, які відбулися з великими успіхами у 1992 році. Не буде зайвим додати, що в травні 1993 року у Львові д-р Блажейовський відкрив приватний музей вишиваних ікон та образів, присвячений двохтисячному рокові народження Ісуса Христа. Усі кропіткої праці твори о. Дмит-

ра в музею, а їх нараховується 75 вишивок, естетично обрамовані і своєю красою звертають увагу кожного відвідувача. При цій нагоді хочу додати, що останнім часом і людність в США мала змогу познайомитися із працями цього майстра на декількох виставках, що відбулися в різних українських культурних та церковних центрах.

Найновіше видання прикрас вишивання релігійних речей здійснено у Львові 1999 року, як восьму збірку, присвячену також 2000-літтю Християнства. Наш ювіляр доповнив цю збірку 12-ма українськими чудотворними іконами Богоматері, що часто почитувались на рідних землях України. Між тими зображеннями знайдемо “Холмську Богородицю”, “Зарваницьку Богородицю”, “Крехівську Богородицю”, “Охтирську Богородицю” та інші.

Остання досі збірка включає зразки ікон і з життям Ісуса Христа. Ось деякі з них: “Ісус плаче над Єрусалимом”, “Христос у Гетсманському саду”, “Христос із хрестом і Вероніка”, “Розп’яття”. Вступні зауваги автора написані українською та англійською мовами.

Дмитро Блажейовський навчався в Українській державній чоловічій гімназії в Перемишлі в 1922-1930 роках. В останніх двох роках поза наукою в цьому закладі виявляв свою активну діяльність в молодіжній організації Пласт, за що був нагороджений почесною медаллю. Філософію, теологію та історію релігії студіював у Римі почавши 1933 року і кінчаючи 1946 року. Місцевий університет Григоріяну надав отцеві звання доктора у 1946 році. Під час свого творчого і плідного життя маестро створив високої вартості мистецькі праці. Варто подивляти силу духа дев’ятдесятирічного нашого земляка — доктора теології та науковця. Він же ж автор численних досліджень у царині історії української церкви. Але ця тема вимагає окремої статті, бо вона змістом інша від цієї — суто мистецької.

Павло Лопата

Вітаємо о. Д. Блажейовського з 90-літтям та бажаємо Йому здоров’я, здоров’я, здоров’я!

*Редакція і Адміністрація
“Лемківщини”*

**Щиро вітаємо
паню ІРЕНУ ЛЕВИЦЬКУ
з 90-літтям з дня народження!**

Пані Ірена, педагог учительської семінарії в Криничі у 40-их роках, внесла неоцінений вклад у національне відродження Лемківщини. Своїх студентів вона вчила любити українську мову, пісню, а передусім — боротися за її честь, за славу і народ.

З нагоди 90-ліття уродин бажаємо шановній Ювілярці міцного здоров'я та всякого добра на многії й благії літа!

Редакція і Адміністрація
"Лемківщини"

Ірена Левицька.

ПО СТОРІНКАХ ПРЕСИ

ПАРИЗЬКА "KULTURA" ПРО ВІЗИТУ А. ЛОЗИНСЬКОГО В ПОЛЬЩІ

На сторінках "Культури" (польського часопису, який виходить в Парижі у Франції) з травня ц.р. № 5 (632) 2000 появилася редакційна стаття про візиту в Польщі Президента Світового Конгресу Українців — Аскольда Лозинського. Подаємо в цілості текст цієї статті в перекладі на українську мову:

На початку квітня ц. р. Аскольд Лозинський, президент Світового Конгресу Українців відвідав Польщу. СКУ, з осідком в Канаді, є найбільшою організацією, яка координує працю української діаспори, яка нараховує біля 20 мільйонів людей. Аскольд Лозинський належить до молодшого покоління діячів. Народився на еміграції. Його мати походить з Польщі. А. Лозинський заявив, що подякував президентові Квасневському за ставлення польської влади до української меншини в Польщі. Сьогодні незалежна Україна в цілому світі не має кращого партнера від президента Польщі і польського уряду. "Польща і США найбільш прихильно ставляться до незалежної України, підтримують її напрям до інтеграції з Заходом, але на мою думку Польщі припадає першество".

Пан Лозинський побачився також з міністром культури, Казімежом Уяздовским і отримав його запевнення, що Міністерство далі буде матеріально підтримувати діяльність української меншини. "Без дотації з ресорту культури на часо-

писи, художні ансамблі та публічне представлення культурного доробку української меншини (загалом біля 1 мільйона польських злотих річно) — ця діяльність не була б можливою з огляду, хоча би на розкинення українців поза місцями їхнього традиційного поселення".

Під час зустрічей з головою Сеймової Комісії Національних і Етнічних Меншин, паном Гаунсером з AWS, як також з головою польсько-української парламентарної групи, Яном Бирою з SLD, обговорив закон про національні меншини (перше читання проєкту закону мало місце у вересні 1999 р.) і справу затвердження конвенції Ради Європи про меншини. Була також мова про акцію "Вісла" 1947 року (вона була засуджена Сенатом Польщі в 1990 році, а також неодноразово президентом Квасневським). Пана Лозинського запевнили, що буде підтримана вимога, щоби хоча й в символічний спосіб направити частину наслідків акції "Вісла", допровадити до кінця поворот відібраного комуністами майна від українських правних одиниць (Народного Дому в Перемишлі і нерухоможностей Греко-католицької Церкви).

Також він порушив справу репресованих бувших в'язнів Центрального Табору Праці в Явожні і надання їм матеріальної допомоги, наприклад у формі додатку до старечої пенсії. Це є, до речі, дрібна справа, бо з 4 тисяч залишилося при життю 200-300 осіб.

Вийжджаючи, п. Лозинський заявив, що можливо найближчий Конгрес СКУ в 2003 р., відбудеться у Варшаві.

За "Обіжником" СКУ, VIII 2000.

ІВАН ЛАБА*

УКРАЇНЦІ ПРЯШІВЩИНИ НА ПОРОЗІ НОВОГО ТИСЯЧОЛІТТЯ

З давніх-давен на території Словацької Республіки проживають русини-українці. І сьогодні місцями їх найбільшого скупчення є територія північно-східної Словаччини, що межує з Закарпатською областю України і Лемківщиною у Польщі. Проживають вони переважно у селах і містах нинішнього Пряшівського краю, в Снинському, Меджилабірському, Гуменському, Бардіївському, Свидницькому, Старолюбовнянському, Воронівському та Пряшівському округах. Поруч з тим українське населення проживає в Собранецькому окрузі Кошицького краю. Значна кількість українців проживає також в Кошицях, Братиславі, Нітрі тощо.

<i>округа</i>	<i>кількість первинних організацій</i>	<i>кількість членів</i>
Бардіївська	24	502
Гуменська	51	2250
Кошицька	7	447
Пряшівська	7	504
Свидницька	39	1200
Старолюбовнянська	16	608

Традиційним центром громадського та культурного життя є Пряшів.

* * *

Союз русинів-українців Словацької Республіки (СРУСР) – наймасовіше громадське об'єднання русинів-українців Словацької Республіки – є кращим носієм громадсько-культурних і національних традицій українського населення в Словацькій Республіці. На сучасну пору він нараховує до шести тисяч членів. Членська база організації – це в більшості жителі сіл і міст згаданих вище округів. Має свою організаційну структуру В рамках організації

діють регіональні ради Союзу в Бардієві, Гуменному, Кошицях, Пряшеві, Свиднику і Старій Любовні. Наводимо кількість первинних організацій і членську базу Союзу за нинішнім територіальним упорядкуванням Словаччини.

Діяльність СРУСР має перш за все культурно-освітній характер. Вона проявляється в організації конкурсів, оглядів, фестивалів, літературних та музичних вечорів, художніх виставок і т.д. Майже всі центральні акції цієї організації проводяться регулярно кожного року і приблизно в тому ж часі.

Час, який ми сьогодні хочемо розглянути і оцінити через призму всього нами зробленого – складний. СРУСР працював і працює в тяжких умовах внаслідок загальної соціально-економічної ситуації словацького суспільства.

Було потрібно, насамперед, втілювати в життя програму нашої організації, утримати і поліпшити діяльність, стабілізувати її і шукати дорогу, як вивести її з біди і повернути на дорогу інтенсивного розвитку культурно-суспільного життя русинів-українців.

Члени організації намагались в нових умовах шукати і знаходити своє належне місце. Не можна сказати, що все це нам завжди вдається досягти.

Але, й наперекір цьому, оцінюваний період ми наповнили багатьма добрими результатами роботи. Нам вдалося в окремих випадках підняти рівень праці органів нашого Союзу на різних ступенях. Ми задоволені роботою багатьох первинних організацій, в яких проявляється великий інтерес до нашої культури і її дальшого розвитку.

На ділянці народної художньої творчості у діяльності СРУСР представлено широку базу активної культурно-освітньої роботи широкого

* Голова Центральної ради Союзу русинів-українців Словацької Республіки.

З конкурсного огляду жінок з художнього читання "Струни серця", просвяченого пам'яті української письменниці Ірини Невиської (м. Гуменне, 14 квітня 2000 р.). Виступає Анна Ванько зі Свидника

З XXXIX Фестивалю драми і художнього слова ім. Олександра Духновича (Меджилабірці, 9-12 травня 2000 р.). Виступає драматичний колектив "Казочка" Основної школи з Крайньої Поляни Свидницької округи.

кола членів та колективів народної художньої творчості. Зміст завдань у діяльності народної художньої творчості був орієнтований на активізацію колективів, поліпшення їх художнього рівня, фахової майстерності керівників, підвищення мистецького рівня організованих Союзом центральних акцій. Про це ми разом з багаточисельною публікою любителів народної культури переконуємось на наших традиційних фестивалях і святах.

І в сучасних дуже важких умовах діяльність проводять 162 колективи народної художньої творчості різних жанрів. Наведені колективи згуртовують в своїх рядах до 3800 членів і щорічно реалізують понад 600 виступів з нагоди різних культурно-суспільних подій.

Завдяки ініціативі членської бази первинних організацій, регіональних рад, учителів, керівників колективів народної художньої творчості, багатьох старостів сіл і їх представницьких органів, приматорів міст, декотрих окружних урядів і державних установ культури в 2000 році було успішно проведено:

- 39 Фестиваль драми і художнього слова ім. Олександра Духновича у Меджилабірцях;
- 35 Фестиваль фолклору русинів-українців Словаччини у Камйонці;
- 46 Свято культури русинів-українців Словаччини у Свиднику;
- конкурсний огляд жінок з художнього читання „Струни серця” в Гуменному, присвячений па-

м'яті української письменниці Ірини Невиської.

В цьому році наша організація ще проведе 9 Фестиваль духовної пісні у Снині та 27 огляд українських народних пісень „Маковицька струна” в Бардієві.

Крім того, ми здійснили більше як 16 фестивалів районного характеру, багато читачьких бесід, змагання молоді „Літературні таланти” за організаційної підмоги Вигорлатської бібліотеки в Гуменному чи Піддуклянської бібліотеки у Свиднику, музичні вечори, зустрічі коло ватри, поєднані з бесідою про актуальні питання національно-культурного життя нашої меншини і т.п.

Останніми роками Союзу вдалося чи вже самостійно або у співпраці з Українським науковим товариством при СРУСР, Музеєм українсько-руської культури у Свиднику чи іншими організаціями та установами підготувати і провести наукові конференції, а з нагоди ювілеїв науковців відкрити меморіальні дошки М. Балудянському у селі Вишня Вільшава, Петрові Лодію у селі Збой, поетові В. Гренджі-Донському в Братиславі, письменниці Ірині Невиській в селі Удоль, мовознавцеві Василеві Латті в селі Пчоліне, поетові Іванові Мацинському у Меджилабірцях, співакці Анці Ябур в селі Сташин, історикові Іванові Кремпі в селі Пихні.

Ми організували свята пам'яті з нагоди

*На сцені 46-го Свята
культури русинів-українців
Словащини. Свидник,
16-18 червня 2000 р.*

річниць від дня народження Олександра Павловича у Свиднику та Олександра Духновича у Тополі Снинської округи.

Було видано „Краєзнавчий словник русинів-українців. Пряшівщина” та збірник під назвою „Словацько-українські відносини в галузі національних меншин”.

Керівництво Центральної ради СРУСР є в постійному робочому контакті з урядом Словацької Республіки, Міністерством шкільництва СР, Міністерством культури СР, а також з державним управлінням в регіонах. Цікавою і плідною була зустріч з Президентом СР Рудольфом Шустером з нагоди прийняття представників культури і національних меншин СР у Братиславі, з нагоди відзначення Дня незалежності України в Братиславі та 3 квітня 2000 року у Кошицях. Результатом зустрічі було те, що Президент Рудольф Шустер взяв захист над 46 Святом культури русинів-українців Словащини у Свиднику.

Ми намагались утримувати і жваві міжнародні контакти з партнерськими організаціями в Польщі, Угорщині, Хорватії, Югославії, Чехії, Румунії, а в рамках Європейського конгресу українців із представниками українських організацій Західної Європи. Плідну співпрацю маємо з Світовою федерацією українських лемківських об'єднань.

Особливу увагу заслуговують наші контакти з Україною, Посольством України в СР, зокрема з Послом України в Словачині Юрієм Рилачем і Консульським агентством України в

Пряшеві.

На підставі річних договорів ми співпрацюємо з Товариством культурних зв'язків з українцями за кордоном „Україна”, з відділом культури Закарпатської державної адміністрації та Будинком народної художньої творчості в Ужгороді, а за посередництвом них, з іншими творцями культури Закарпаття.

Нашій організації допомагає рішати проблеми взаємних відносин міжкурдова словацько-українська комісія у справах культури, освіти і національних меншин, членом якої є і наш Союз.

Внеском у роботу первинних організацій СРУСР серед нашого населення є активна співпраця з органами самоврядування. В наших акціях якраз вони є їх співорганізаторами. У дальшій співпраці з ними будемо орієнтуватись не лише на організування спільних акцій, але й на питання національного шкільництва, збереження церковнослов'янського обряду в церкві, відродження національної свідомості, зокрема у зв'язку з надходячим переписом населення 2 травня 2001 року.

Основою подальшого розвитку культури є школа національної меншини, бо якраз в культурі є найбільший простір для реалізації рідної мови та інших знань, набутих в школі. Наша організація слідує за цією проблематикою, займається нею, зокрема, шкільна комісія, але, на жаль, не має якийсь реальний вплив на практичні рішення. Наші ініціативи зустрілися з певними успіхами. Протягом останніх двох років

вивчення української мови в основних школах стабілізувалось, але, з другого боку, зменшується кількість дітей в наших селах.

В багатьох наших селах, містах виростає генерація, яка вже зовсім не знає азбуки.

Українському населенню служить і ряд установ культури. Корисну роботу проводить пе-

редусім Музей українсько-руської культури у Свиднику та його філіял – Галерія ім. Дезидерія Миллого у Свиднику, Спілка українських письменників Словаччини, Редакція національної-етнічних передач Словацького радіо в Пряшеві. Оцінюємо співпрацю з Катедрою української мови і літератури Філософського факультету Пряшівського

університету на чолі з її завідуючим доц. Юрієм Кундратом, кандидатом наук, з академіком Миколом Мушинкою.

Театр ім. О. Духновича та ПУЛЬС у Пряшеві, на жаль, не йдуть тими шляхами, якими б хотілося.

Останніми роками не припиняються намагання обмежити діяльність цих установ або розділити їх на окремі самостійні установи русинів і українців.

Варто згадати й умови, в яких працює і буде працювати наша культурно-національна організація. Передусім йдеться про економічні

умови. Держава виділяє фінанси національним меншинам СР на основі останнього перепису населення. Наша організація не одержує від держави фінансів на зарплати працівників апарату, методистів і на хід самої організації. Треба підкреслити, що й інші установи культури (мається на увазі громадські об'єднання національ-

них меншин в СР) не одержують гроші. Міністерство культури частково виділяє гроші лише на культурні активності і на періодичну пресу на основі нами поданих проєктів. Наприклад, на 2000 рік нами було подано 40 проєктів, а з них було ухвалено лише 8.

СРУСР пред'явив на засіданні Ради

уряду СР у справах національних меншин вимогу розробити закон про національні меншини і пропозицію про фінансування фахових методичних установ, які дбали б про розвиток національної культури.

Нашим намаганням є поширювати членську базу СРУСР передусім за рахунок молодого покоління, бо молодь – це наше майбутнє.

СРУСР є організацією, яка всеціло служить, а я вірю, що і далі буде служити інтересам нашого населення. Вона живе стурбованістю за нашу долю, за наше краще національне і соціально-економічне життя.

Програма 46-го Свята культури русинів-українців Словаччини проходила також в скансені Музею українсько-руської культури у Свиднику.

Запрошуємо оглянути нашу Web-сторінку:

www.sfulo.lviv.ua

“10 РОКІВ ДЕМОКРАТІЇ – ЗДОБУТКИ І ВТРАТИ”

проф. Іван Шерба,

відповідальний секретар Президії СФУЛО

Під таким наголовком відбулася у Свиднику, на Словаччині, 16-17 червня 2000 р. міжнародна наукова конференція, в якій взяли участь вчені, політичні та громадські діячі з 8 країн Європи та Америки. Світова Федерація Українських Лемківських Об'єднань була представлена сімома членами її Президії, а саме: проф. Микола Мушинка, проф. Іван Шерба, д-р Мирослав Сополіга, Олександр Маслей, Іван Лаба, Павло Богдан та Петро Шафран, які виступили з ґрунтовними доповідями про життя і діяльність лемківських організацій в Словаччині, Україні та Польщі. Однією з основних доповідей був виступ акад. Олексі Мишанича (Київ) про вплив демократизації на національний розвиток українців Карпатського регіону. Про 50 років діяльності Європейського конгресу українців учасники конференції довідались з доповіді її генерального секретаря д-ра Любомира Мазура (Лондон). Про життя русинів-українців Чеської республіки говорила Ліда Райчинець. Було зроблено слухне зауваження про те, що Україна

повинна негайно реагувати на всі нетактовні випадки супроти української меншини у будь-якій країні їх проживання. Українська меншина в Хорватії була представлена депутатом Сабору Хорватської республіки проф. Борисом Гралюком та Славком Бурдою. Вони інтенсивно працюють над прийняттям законів, які захищали б національні меншини, в тім числі й українську. Ярослава Хортян розкрила русинське питання в Угорщині.

В цілому, науковий рівень конференції був достатньо високий і висновок можна зробити наступний: такого типу конференції вкрай потрібні, вони оперативно інформують про життя українців у різних країнах, що допомагає виробити спільну програму діяльності всіх організацій українського спрямування.

Учасники Міжнародної наукової конференції “Десять років демократії – здобутки і втрати” одноставно прийняли резолюцію, яку і подаємо нижче.

РЕЗОЛЮЦІЯ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ “ДЕСЯТЬ РОКІВ ДЕМОКРАТІЇ – ЗДОБУТКИ І ВТРАТИ”

Міжнародна наукова конференція “Десять років демократії – здобутки і втрати”, яку організували Європейський конгрес українців, Союз русинів-українців Словаччини, Державний музей українсько-руської культури у Свиднику, Катедра української мови та літератури Філософського факультету Пряшівського університету та Наукове товариство ім. Шевченка у Словаччині з заслухала доповіді про лемків в Україні та стан культурно-національного життя українських національних меншин поза кордоном України та про вплив демократизації на національний розвиток українців Карпатського регіону. Учасники Конференції з зацікавленням заслухали також виступ представника Уряду України про ставлення України до національно-політичних процесів в Карпатському регіоні, оглянули вис-

тавку художніх робіт Ореста Дубая “Графіка і живопис” та виставку українських книжкових та журнальних видань останніх років.

Учасники Конференції вважають організацію такої конференції дуже актуальною, оскільки на ній дізналися як про спільні так і про індивідуальні проблеми українських громад в різних країнах світу, про ставлення різних держав та України до названої проблематики.

В доповідях Конференції переважали факти та аргументи про погіршення становища українських громад в окремих країнах проживання, наводилися також й факти про намагання окремих держав (Хорватія, Угорщина), демократично вирішувати проблематику національних меншин та сприяти збереженню та позитивному розвитку української культури в тих державах.

Учасники Конференції стверджують, що в занадто критичному становищі опинилася на сучасному етапі українська національна меншина в Словаччині, де як державні органи та обидві церкви – православна та, зокрема греко-католицька – скоріше прагнуть повної асиміляції та остаточної ліквідації тої меншини ніж збереження її культури та позитивного її розвитку. Беручи до уваги наведені факти учасники Конференції звертаються до вище згаданих органів і церков допомагати українській національній меншині Словаччини вільно розвиватися в усіх галузях культурно-національного життя.

Учасники Конференції позитивно зустріли інформацію про те, що СКУ та ЕКУ приступають до активної допомоги українським громадам в державах поза Україною, перед усім правдивим інформуванням міжнародних організацій про справжній стан життя українських національних меншин в окремих країнах. Заслухали також інформацію про наміри української держави допомагати в тій складній, проте важливій справі, як для подальшого життя українських національних меншин, так і для розвитку всього українського народу. Одночасно висловлюють бажання, щоб Уряд України активно взявся за діючу допомогу тим громадам, — частинам її народу, які протягом тисячоліть зберегли ознаки свого походження, — мову, культуру, релігію, — відчувають приналежність до свого українського народу, бо було б непростаченою історичною шкодою, коли б саме в наш час вони втратили свої здобутки історичної ваги. Зокрема подбати, щоб її книжкові та журнальні видання можна було дістати на нормальних умовах та за доступними цінами.

Учасники Конференції підкреслюють необхідність ще тіснішої співпраці між організаціями українських національних меншин в країнах Європи та координації такої співпраці з боку СКУ, ЕКУ, УВКР, СФУЛО та державних і наукових установ та організацій України. Зокрема потрібна комунікація з представниками організацій чи окремими людьми з відмінними поглядами на справу.

Учасники Конференції підкреслюють велике значення необхідної дійової допомоги українській молоді, яка проживає в державах поза

Україною, оскільки без її свідомого виховання та активної підготовки до майбутньої діяльності, справа національних меншин зникне.

Учасники Конференції просять МЗС України вимагати від окремих країн та ЗМІ вживати офіційні назви України, її народу та установ і відповідно реагувати на порушення норм.

Учасники Конференції засуджують політичний русинізм як явище, котре шкодить Україні та діяльності української діаспори.

Для допомоги українській діаспорі та автохтонному українському населенню поза межами України необхідно з її боку докласти всіх зусиль, щоб реалізувати програму “Допомога діаспорі 2000” та “Допомога діаспорі 2005”, особливо забезпеченням трансляції українського телебачення на територію поза межами України, на якій живе українське населення.

Учасники Конференції звертаються до найвищих представників України з проханням при офіційних міжнародних зустрічах надалі продовжувати практику звертати належну увагу українським національним меншинам в країнах їхнього проживання, зокрема проблемам українського автохтонного населення хоч би в такій мірі, як це роблять уряди Словаччини, Угорщини та Росії у відношення до своїх національних меншин.

Учасники Конференції з великим стурбуванням сприйняли вістку про введення візового режиму між Україною та Словацькою республікою, що безперечно погіршить нашу співпрацю та комунікацію з Україною. Отже, учасники Конференції звертаються до державних органів Словаччини та України подбати, щоб цей крок якнайменше пошкодив українській справі.

Закордонні учасники Конференції висловлюють подяку організаторам Конференції, зокрема Музею українсько-руської культури у Свиднику, за її добру підготовку та успішний її хід. Просять докласти всіх зусиль з боку співорганізаторів Конференції, щоб матеріали Конференції були як найшвидше видані і стали доступними широкому колу представників українських організацій.

В ЖДИНІ ВІДБУЛОСЯ ЗАСІДАННЯ ПРЕЗИДІЇ СФУЛО

Учасники засідання Президії СФУЛО, 20 липня 2000 р., в Ждині, Лемківщина. Фото: С. Дупляк.

Чергове засідання Президії Світової Федерації Українських Лемківських Об'єднань відбулося 20 липня ц.р. напередодні "Ватри" у селі Ждиня, що на Лемківщині.

В засіданні взяли участь члени Президії СФУЛО: Товариство "Лемківщина" (Іван Щерба, Володимир Ардан, Олександр Венгринович, Степан Криницький), Союз Русинів-Українців Словаччини (Павло Богдан, Микола Мушинка, Мирослав Саполига), Організація Оборони Лемківщини в Америці (Марія Дупляк, Іван Філь), Об'єднання Лемків Польщі (Олександр Маслей, Святослав Галь) та Контрольна комісія: Юліан Френчко — голова, Петро Шафран, Ігор Дуда, Стефан Гованський, Стела Миронченко.

Гостями засідання була делегація Союзу Русинів-Українців Хорватії.

Засідання Президії відкрив та ним провадив І. Щерба, секретарював І. Дуда. Однохвилинною мовчанкою вшановано пам'ять св. п. Теодозія Старака, голови Світової Федерації Українських Лемківських Об'єднань, який відійшов у вічність в жовтні 1999 р.

Після інформаційних звітів про роботу Президії СФУЛО за останній рік М. Дупляк та І. Щерби звітували голови або представники складових організації — членів СФУЛО: за Колегію "Лемківщина" в Україні — О. Венгринович; за Організацію Оборони Лемківщини в Америці — М. Дупляк; за Союз Русинів-Українців Словаччини — Ігор Лаба; за Об'єднання Лемків Канади інформації подала М. Дупляк. Про фінанси СФУЛО звітував фінансовий

референт І. Філь та скарбник — В. Ардан. Шкода, що учасники засідання не могли заслухати звіту про діяльність Об'єднання Лемків Польщі з огляду на тільки доривочну присутність на засіданні її членів. Але відомо, завтра відкриття "Ватри", тож усе треба доглянути...

Учасники засідання сердечно привітали гостей, делегацію русинів-українців з Хорватії. Якраз в цьому році сповниться 100 років з часу їхнього поселення у Хорватії*.

Продовжуючи програму нарад, обговорено перспективи розвитку фінансової діяльності, видавничі справи та просвітницьку діяльність СФУЛО. Затверджено ряд комісій: **статуту** (голова — О. Венгринович, члени — по одному представникові від крайових управ, членів СФУЛО), **резолюційну** (М. Дупляк, О. Венгринович, І. Лаба), **правову** (С. Криницький — голова, С. Гладик і С. Миронченко — члени), **збереження історично-культурної спадщини** (М. Мушинка, І. Дуда, М. Саполига), **видавничо-інформаційна** (С. Галь, П. Богдан, І. Щерба). Рішено робити документальні записи про культурно-мистецькі імпрези та різні акції, що проходять на Лемківщині — але, найважливіше — вести просвітницьку роботу на Лемківщині.

Заплановано відбутися III Світовий Конгрес СФУЛО в першій половині 2002 року в Києві, а наступне річне засідання президії — в липні 2001 р. після XIX "Ватри".

Звітом Юліана Френчка, голови Конт-

* Про "Русинів-Українців у Хорватії — до 100-ліття поселення", в наступному числі журналу "Лемківщина" — Ред.

ВІДКРИТИЙ ЛИСТ ДО ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ Л. КУЧМИ ВІД СВІТОВОЇ НАУКОВОЇ РАДИ СКУ

Достойний пане Президенте!

До Вас звертаються члени Наукової Ради Світового Конгресу Українців. Хочемо довести до Вашого відома, що ми глибоко стурбовані станом речей в культурній та духовній сферах суспільного життя в Україні, зокрема в галузях науки, мистецтва, освіти, у пресі, на книжковому ринку та в телебаченні.

Ми не годимося з думкою, що все повністю залежить від економічного стану країни і що при теперішній економічній кризі не можна уділяти фонди на культурні потреби. Повноцінне життя будьякої країни позначене гармонійним поєднанням матеріальної і духовної сфер буття. Україна не повинна бути винятком. Ми вважаємо, що розвиток економіки без одночасного всебічного розвитку гуманітарно-духовного аспекту життя приводить до загального занепаду культури і шкодить престижу країни.

Довголітнє приниження української культури і фізичне винищення кращих представників народу довело людей до стану інертності, до зникнення особистої ініціативи у протиставленні негативним явищам існування. Методами “сповільненої дії” тоталітарному режимові у великій мірі вдалося позбавити народ прагнення свободи, приглушити в ньому любов до рідної землі, до рідної мови. І при цьому заглушити голос совісті, почуття морального обов’язку й відповідальності, які століттями виконувала християнська церква.

При такому стані речей не можна залишити народ на призволяще в надії, що тепер, коли Україна стала незалежною, все саме стане на своє місце. Людям треба допомогти, як допомагають тяжко хворому. Перед владними структурами України стоїть велике й нелегке завдання: вжити негайні радикальні заходи для повернення українцям національної гідності. Це можна зробити тільки добре організованою працею членів адміністрації на всіх рівнях, роз’ясненням важливості підтримки культурно-духовного розвитку життя.

Сьогодні серед освіченої молоді помічається рух відтворення української культури, бажання піднести престиж української мови. Це бажання треба підтримати. Саме мовне питання стоїть тепер у центрі уваги багатьох людей в Україні. За попереднього режиму велася цілеспрямована русифікація. Хоч українська мова не була офіційно заборонена, робилося усе, щоб вона стала “неперспективною”. Це робилося не лише впровадженням русизмів, але й втрученням в саме ество української мови на рівні морфології, фонетики й синтакси. На жаль, у деякого в Україні існує переконання, що це все “природні” зміни у розвитку мови, і тому нічого виправляти не потрібно. Їм необхідно пояснювати справжню історію цих примусових нововведень і підкреслювати, що мова є не тільки засобом спілкування, але й втіленням певного світобачення даного народу, його “душею”. Українська мова має найдавніші слов’янські мовні риси, втрачені іншими слов’янськими мовами, отже цей скарб треба зберігати. Ця мова повинна вільно лунає в етері по всіх просторах української землі, з’являтися на шпальтах часописів та журналів, вести перед у книжкових виданнях, стати державною мовою в усіх урядових установах.

Існує ще одне явище, яке викликає стурбованість: грабування національних, духовних скарбів із прадавніх храмів, таких як Печерська Лавра. Вважаємо, що треба негайно припинити грабіжницьке вивезення цих скарбів за межі України і добитися повернення вивезених.

Хочемо вірити, що український народ, за допомогою Уряду, Верховної Ради та Вас особисто, пане Президенте, нарешті відчуже себе господарем своєї землі і заявить свої права на повний розвиток своєї культури. Тоді в нього зродиться гордість за свою державу, і це допоможе піднесенню престижу українців як повноцінної нації серед народів світу.

За Президію Світової Наукової Ради при СКУ

Д-р Любомир Винар
голова

д-р Ася Гумецька
заступник голови

д-р Осип Мартинюк
секретар

д-р Василь Верига
представник на Канаду

д-р Аркадій Жуковський
представник на Францію

д-р Степан Козак
представник на Польщу

копії
дост. Віктор Ющенко, прем’єр-міністр України

рольної комісії та прийняттям рішень (повний текст резолюцій і рішень в наступному числі журналу — *Ред.*), закрито чергове засідання

Президії Світової Федерації Українських Лемківських Об’єднань.

дума

І ЗНОВ НА РІДНІЙ ЗЕМЛІ

Від кількох вже років увійшло в традицію, що завжди при кінці липня, близько до дати “Ватри” у Ждині, скликається засідання Президії Світової Федерації Українських Лемківських Об’єднань.

З Нью-Йорку ми (Іван Філь і я з чоловіком) вилетіли до Кракова у вечірніх годинах. Літак польських ліній “Льот” був повністю заповнений, багато дітей. Відомо — літо, вакації, діти їдуть до родин в Польщі. Всі вони розмовляють тільки польською мовою. Мимоволі насувається питання: “а коли наші діти чи внуки так масово поїдуть на землю своїх батьків?”. 9 літ вже Україна вільною державою, але...

В Кракові на летовищі чекав вже водій, який нас перевіз до готельчику у Ждині, що мав бути нашою “хатою” через 5 днів. Погода чудова. Розмістившись в кімнаті, а не маючи авта — ми вирішили пішки піти на ватряне поле. Через 30 до 45 хвилин ми дійшли на місце призначення. Тут ми зустріли голову ОЛП Олександра Маслея та Василя Шлянту. Не диво — голова мусить доглянути усе. Сьогодні, коли тут ще не має людей, можна спокійно все оглянути: нову сцену (стару знищила буря), яка ще не викинчена, лемківську “хижу”, в якій роблять ще останні порядки, а передусім — вийти на ватряню гору і поглянути ген, ген...

Наближався вечір, час повертати до “хати”. О. Маслей порадив нам скоротити дорогу майже на половину, якщо підемо лугом, біля річки. Цю “коротшу” дорогу, мабуть, пам’ятатимемо назавжди. Не раз і не два приходилось нам вброд переходити річку, з каміння будувати перехід через воду та поконувати електричну огорожу для худоби. Дякуємо, пане голово!

Дібравшись до “хати”, зустрінули друзів — членів президії СФУЛО, які вже приїхали з України та Словаччини.

В четвер, 20 липня, після спільного сніданку в їдальні нашої “хати” доїхали ще деякі члени Президії зі Словаччини, України, та гості з Хорватії й відтак почалось цілоденне засідання президії СФУЛО, яке закінчилось увечері спільною знімкою та вечерею.

На другий день знов соняшна, тепла погода, а ми вибираємось на ватряне поле. В 11-й год.

урочисте запалення ватри (Петро Чухта), а відтак слідували чотири концерти. Перший — “Краю мій”, який розпочала “Лемковина” зі Львова, під мистецьким керівництвом Володимира Льорчака, а опісля ансамбль “Яворина” (Чортків) і народня духова оркестра зі Самбора. Знайшовся теж час на “лемківську спартакіяду” та дитячий конкурс рисунку. В 2-му концерті “Зелені Карпати” виступили народні фолклорні ансамблі з України і Польщі та студентський хор під кер. Ані Гранюк (з п. Анею та її тоді 8-літнею донею — ми вже познайомились 10 літ тому, коли вона концертувала в США). Далі 3-й концерт “Команиця”, конкурси, забави, в год. 8-й знов концерт з участю “Бандури” з Перемишля та “Думки” з Гурова Ілавецького. Відтак молодь та “молоді духом” забавлялись до ранку при звуках 2-ох музичних груп, які пригравали до танцю.

Цього теж дня, користаючи з чудової погоди, ми вирішили поїхати до Криниці. Охочих на автобус, який ми з проводом т-ва “Лемківщина” zorganizували — було багато. Мені дуже хотілось побачити будинок “Вілля Моя”, який був у великій частині фінансований фондами ООЛ. На жаль, будинок, в якому зараз живе о. мітрат Піпка, парох церкви свв. апостолів Петра і Павла був закритий. Відвідали музей Никифора, зупинились біля майже руїн будинку, де колись була вчительська семінарія, а відтак — оглянули церкву свв. Петра і Павла. Церкву, яку хоч віддано українцям Криниці, далі вживають також римо-католики. Зараз переводиться ремонт, розмальовується ікони. З парохом о. Піпкою ми зустрілися щойно в неділю.

Далі дорога повела нас до недалекого села Тилич. Сльози напливають до очей, дивлячись на зустріч переселенців з України з їхньою

Запалення ватри

Біля церкви в Криниці. Перший зліва О. Венгринович — голова Т-ва "Лемківщина," Тернопіль.

рідною хатою, в якій зараз живуть поляки. Ще фотографують своє минуле — і підїджаємо до колись нашої церкви. Тепер це польський "косцьол", бо "Бог один — каже бабуля-лемкиня, яку ми зустріли біля церкви — тут все вже змішане". Ось і наша трагедія. Залишився однак хрест, поставлений в 950-ліття хрещення Руси-України (гляди фото) та кириличні написи на гробах на цвинтарі біля церкви. Напившись джерельної-лікувальної води — повернулись на "Ватру".

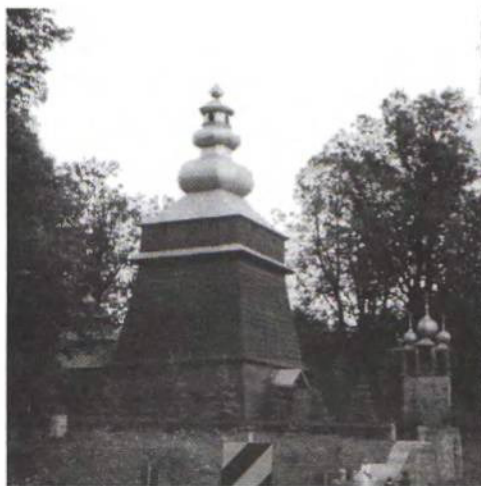
В суботу офіційне відкриття свята лемківської культури — "Ватра '2000". На сцені знов "Лемковина" зі Львова, яка виконала кілька пісень, а відтак з офіційним словом виступив голова

Розмальовують ікони у церкві в Криниці.

Знайшовся час і на спільну знімку в центрі Криниці.

Церква в Тиличі. Справа — хрест, поставлений в 950-ліття хрещення Руси-України у 1938 р.

Від СФУЛО і ООЛ вітає учасників "Ватри" М. Дупляк.

ОЛП О. Маслей. У своєму слові (польською мовою) він вказав на проблеми, які зараз існують в Польщі, а зокрема на Лемківщині, а саме денаціоналізація і польонізація українців. "Факти останніх літ свідчать, що акція «Вісла» надалі триває". Далі зачитано привіт від Президента Польщі А. Квасневського, вітали учасників "Ватри" представники уряду Польщі, воєвідських та місцевих влад. Привітання від президента України зачитав амбасадор України в РП Дмитро Павличко. Від Світової Федерації Українських Лемківських Об'єднань та Організації Оборони Лемківщини в Америці вітала учасників свята Марія Дупляк, виступ якої присутні нагородили гучними оплесками. Концерт-програма продовжувалась, а почесних гостей "Ватри" попрошено на "коктейл" до лемківської "хижи".

Приємно було зустріти на "Ватрі" учасників прогульки "Гуцулка", організованої "Score Travel" зі США.

На жаль, не довго можна було втішатися соняшною погодою — несподівано насунулись чорні хмари і прийшов сильний дощ, а навіть і град. Однак, це не пригасило духа "Ватри". Молодь, хоч до шкіри мокра — далі забавлялась. На "Ватрі" не відомо, коли кінчається день, а настає ніч. Все крутиться безперервно. Також, хоч з малими перервами — продовжувалась програма. Виступав "Сянічок", "Кичера", "Краяни" та інші.

В неділю відправлено дві Служби Божі — на ватряному полі для греко-католиків, яку очолив о. мітрат С. Дзюбина в сослуженні о. мітрата Піпки (Криниця), о. Дуди (Україна) та о. Василя (Висова); для вірних православного віровизнання Службу Божу відправив владика Адам зі Сянока.

Пополудневий концерт був присвячений 100-ої річниці народження народної співачки Марії Макари з Висової, програму якого підготував і провадив Микола Мушинка. Тепло учасники "Ватри" вітали посла до сейму Мирослава Чеха, який не зважаючи на дощеву погоду приїхав, щоб не тільки привітати, але теж поінформувати присутніх про можливу рекомпенсацію бувшим в'язням Явожна.

Хоч програма свята була дуже виповнена, господарі-організатори перепрацьовані — знайшовся час, щоб зібратися в "Лемківській хижі" для обговорення можливостей відібрання своєї власності. В галя-концерті виступила "Лемковина" зі Львова та "Кичера" з Лігниць. Відтак урочисто погашено вогонь, закриваючи XVIII "Ватру".

*На сцені
Микола Мушинка
(Пряшів)
й Іван Мацялко
зі Львова.*

**СЛОВО-ПРИВІТ МАРІЇ ДУПЛЯК
ВІД СВІТОВОЇ ФЕДЕРАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ
ЛЕМКІВСЬКИХ ОБ'ЄДНАНЬ
ТА ОРГАНІЗАЦІЇ ОБОРОНИ ЛЕМКІВЩИНИ
В АМЕРИЦІ**

Дорогі учасники лемківської "Ватри"!

Мені припала надзвичайна честь бути учасницею свята лемківської культури, XVIII-ої лемківської Ватри, тут на Рідній Землі.

Це наше свято, ця наша Ватра стали символом єднання лемків різних континентів. Ми тут злітаємось, щоб опісля в нас залишилися якнайкращі спогади про зустріч з Рідною Землею.

Сьогодні я вітаю Вас від нас усіх, від українських лемківських організацій України, Словаччини, і Канади об'єднаних у Світовій Федерації Українських Лемківських Об'єднань — а зокрема — я Вас сердечно вітаю від Ваших братів і сестер за далеким океаном — передаю Вам теплий привіт від Крайової Управи та всього членства Організації Оборони Лемківщини в Америці!

Ми, що так далеко від Рідної Землі, як часто являємось Вашими амбасадорами в чужих, других державах. Відомо, що західний світ ще далі не так багато знає про Українську Державу, про її часто трагічну історію, про її нарід. Тому нам постійно треба наголошувати, що насильне вигнання українського народу з його рідних земель являється злочинном та потоптанням міжнародних прав людини.

Зараз, коли в Європі створено різні структури і союзи, чи не прийшла найкраща нагода голосити правду про акцію "Вісла" та постійно домагатися засудження її польським урядом?

Шановні гості! Вже вчорашній, бо 3-го серпня ц.р. сповниться 10 літ, коли польський сенат визнав акцію "Вісла" незаконною. А коли цю постанову схвалить польський сейм? Як довго ще чекатимемо?

Бо так довго, як довго це не станеться, нашим святом обов'язком — і Вашим тут, що повернулись на Рідну Землю, і нашим, розкинутим по всіх країнах — нашим обов'язком є голосно, так щоб нас чув увесь цивілізований світ — говорити про кривди, які вчинено нам.

Сьогодні ми з'їхались тут на Рідну Землю, щоб насолодити нашу душу і серце тими чудовими піснями, що лунають із цієї сцени; ми прийшли, щоб надихатись чистим, здоровим повітрям наших гір, але, передусім, ми прийшли поклонитися Нащій Землі, нащій вужчій Батьківщині.

Тож, ще раз широкі вітаю Вас, та бажаю якнайкраще провести тих кілька днів на землі наших батьків, на нащій чудовій, зеленій Лемківщині!

А ми (Іван Філь і я з чоловіком) подякувавши господарям за тепле прийняття і гостинність виїхали автобусом Товариства "Лемківщина" в Україну. Дорога до Львова далека. А на автобусі ми мов одна родина: Щерби, Френчки, Ардан, Миронченко, Горбаль, Венгринович, Ропецькі, наша "трійця" та інші. До Львова доїхали о півночі. Тут ми розійшлися: одні поїздом до Києва, Тернополя, більшість у Львові, а ми — до Трускавця. В нас була домовлена зустріч з бувшим головою Т-ва "Лемківщина", д-ром В. Оводом. В часі нашого кількаденного побуту в Україні мали приємну і корисну зустріч з теперішньою головою Т-ва "Лемківщина" в Трускавці та Андрієм Товпа-шем, директором львівського "Світоча", та опісля зустріч в гостинному домі панства Френчків з участю І. Щерби і В. Ардана. Обговорено цілий ряд справ організаційного характеру, на які, як завжди бракує часу. Прощаючись з друзями в Україні, ми знов повернулись на Лемківщину, до Сянока, а Іван Філь — до Києва.

В Сяноці українці зорганізовані. Безперервно діє тут відділ ОУП (колись УСКТ), при якому ведеться пункт навчання української мови. Ансамбль "Сянічок" вже роками дає концерти на Ватрі у Ждині. Зустрінулись з Маріяном Райта-рем, секретарем гуртка ОУП.

Львів. Біла пам'ятника Шевченка. Зліва: Ст. Дупляк, І. Щерба, М. Дупляк, В. Овод, В. Ардан.

Зі Сянока наша дорога до Кракова. Тут ми (знов у трійку, І. Філь приїхав з Києва) замешкали в гуртожитку Ягеллонського Університету. Наша основна ціль тут — вперше оглянути Фундацію св. Володимира і українську католицьку церкву св. Норберта. І церква, і Фундація знаходяться чи не в найкращому положенні в Кракові. В Фундації на нас чекав її голова, проф. Володимир Мокрий. Він розказав про діяльність Фундації та її завдання в майбутньому. Будинок Фундації — це двоповерхова буква “U”, в ньому знаходиться крамничка, бібліотека, конференційні і виставові залі, каплиця та внизу — ресторан. Тут відбуваються високого рівня українсько-польські зустрічі так громадського, як і церковного характеру. Фундація — це визітівка українців не тільки Кракова, але й цілої Польщі, й вона заслуговує на підтримку громади.

Церква св. Норберта, яку щойно недавно віддано українцям Кракова також знаходиться майже в ринку міста. Зараз в церкві далі правляться римо-католицькі Служби Божі; українські Богослуження — в бічній каплиці. Внутро церкви цілковито перероблене на латинський стиль — одинокі великі Розп'яття на стіні з правого боку — залишено без змін. Ікони на стінах — замальовані, але, як каже парох о. мітрат Михайло Фецюх, “може вдасться зняти фарбу. Також повернення іконостасу вважається необхідним, бо ж відбудова іконостасу Матейка на первісному місці в церкві св. Норберта є важлива не тільки для нашої культури; це важливе для нашої історії, архітектури та мистецтва”.

На другий день попрощавшись з друзями ми відлетіли до США.

До наступної зустрічі!

Марійка Дупляк
Фотографії авторки

У Фундації св. Володимира переводиться теж консервацію-відновлення іконостасів.

Церква св. Норберта. Іконостас заступив польський oltarz...

Letter to the Editor

Dear Editor,

I attended the 2000 Watra in Zdynia this year. It was a terrific/fantastic experience. I had a hard time believing the happenings there. The big mass of people in attendance. The variety of performances for three days. Parked busses from the Ukraine, the amount of private cars. The high energy of the people in attendance. The excellent organization in the area.

I will definitely attend the events in the future.

Please list the dates for the 2001 Watra in your magazine as soon as possible so we can make arrangements for travel.

Thank you.

Sam Katchmar, Suisun City, CA

ЇДЕМО НА “ВАТРУ” ДО КАНАДИ

Заходами Крайової Управи ООЛ, а саме, Марійки Дупляк, Василя Гаргая і Стефана Косцюлек була організована для членства ООЛ прогулька на XV Лемківську “Ватру”, що відбувається в Канаді. Участь у прогульці взяли члени відділів ООЛ з Нью Йорку, Пассейку, Картерету та Олбанської Округи — разом 56 осіб.

Автобус виїхав з Пассейку в п'ятницю, 4 серпня о год. 5:30 рано. По дорозі підібрав членів нашого відділу в Вотервліт і відтак повною вже групою поїхали в напрямі Боффало, а далі до Канади. В пополудневих годинах ми зупинились в Niagra Falls. Деякі з учасників хотіли поспробувати щастя в казино, більшість однак бажала оглянути чудові водопади та красу цього прикордонного міста.

Біля 6-ої год. вечером ми вирушили в дальшу дорогу до Durham, недалеко оселі “Лемківщина”, де ми зупинились на нічліг. Місцевість, де розташована оселя, це в більшості фарми, тому ми змушені були розділити нашу групу до двох місцевих малих мотелів.

В суботу рано, біля 11-ої год. ми виїхали на оселю “Лемківщина”, де відбувалася XV Лемківська “Ватра”. Тут вже розставлені шатра, багато людей. Офіційне відкриття було дещо опізнане з технічних причин. Але ніяк не опізнився п. Баюс з печенням поросят, що вже стало традицією на кожнорічній “Ватрі”. В “хижі” можна було оглянути виставку експонатів з музею ім. Ю. Тарновича. Увечорі — мистецькі виступи, виграша-льотерія, а опісля забава для молоді.* В 11-ій год. вночі ми повернулись на нічліг до наших мотелів.

На другий день, в неділю взяли участь в Богослуженні, що його відправив священник з монастиря отців студитів, з дуже змістовною доповіддю. Після Служби Божої, попрощавшись зі знайомими та друзями, виїхали в дорогу додому.

На кордоні зупинились на т.зв. “Duty Free”, щоб зробити закупи, а відтак далі до Вотервліт і до Пассейку.

Дмитро Кулик

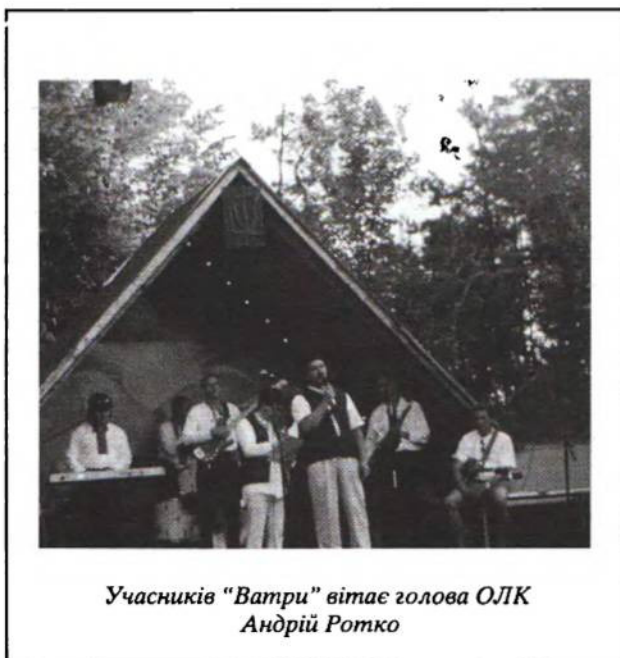
* Про “Ватру” в Канаді — див. допис М. Маслея.

XV ЛЕМКІВСЬКА ВАТРА У КАНАДІ

Хоч далеко від рідної землі, все ж таки вигнанці з Лемківщини, їхні нащадки та їм доброзичливі українці з інших українських етнографічних земель зібралися від 5 до 7 серпня 2000 р. у мальовничій землі східного Онтарію, щоб відсвяткувати свято культури найбільш на захід висунених етнографічних земель України, які сьогодні називаємо Лемківщиною.

Організатором та промотором святкувань було Об'єднання Лемків Канади під головуванням молодого і енергійного Андрія Родка.

У святі взяло участь біля 1000 учасників.

*Учасників “Ватри” вітає голова ОЛК
Андрій Ротко*

Багату і на високому рівні мистецьку програму вів Йосиф Терлецький, а виконавцями була артистична група з Торонта “Наливай”. Організатори подбали про виставку, льотерею, ватряну забаву, спортові змагання, художнє малярство для дітей та багато іншого.

На ватру приїхало біля 80 гостей зі США. Прибула майже ціла Крайова Управа ООЛ під головуванням Зенона Гальковича. Проведено засідання СФУЛО американського континенту під головуванням Марійки Дупляк.

Вперше на ватру приїхав відомий суспільний діяч, письменник, дов-

Гості зі США. Справа Я. Кравчишин — 8-ий Відд. Чікаго, І. Філь — 11-ий Відд. Олбани, З. Галькович — голова КУ ООЛ, М. Дупляк — заст. голови СФУЛО, С. Дупляк і П. Русинко — 3-ій Відд. Пассейк, Т. Гнатишин — 1-ий Відд. Нью-Йорк.

голітній дописувач "Нашого Слова" Семен Мадзелян. С. Мадзелян привіз з собою дорожню палицю, різблену скульптором А. Сухорським зі Львова, яку передав на руки організатора ватри Стефана Баюса з призначенням її для Музею Лемківської Спадщини ім. Юліана Тарновича в Торонті.

Вогонь ватри — символ світла та тепла лемків, розпалив староста ватри С. Мадзелян, вживаючи оригінальний смолоскип, привезений з

Максим Маслей з виставкою на "Ватрі".

цьогогорічної ватри у Ждині, рідної землі. Переказуючи смолоскип, Марійка Дупляк сказала: "Нехай цей вогонь буде символом єдності нас усіх українців, та нехай загриває до дальшої праці в користь побудови кращого майбутнього нашої держави України".

На цьогогорічній ватрі гостювали професор Йосиф Сірка з університету в Зіген (Німеччина) та доктор Семен Возняк з Бурштина (Україна).

Організатори ватри висловлюють велику пошану всім учасникам, а особливо гостям з далеких країн, прощаючись з ними словами: "До побачення на ватрі у 2001 році!"

Максим Маслей

СВІТОВИЙ КОНГРЕС УКРАЇНЦІВ
CONGRÈS MONDIAL UKRAINIEN

UKRAINIAN WORLD CONGRESS
CONGRESO MUNDIAL UCRANIO

ЗВЕРНЕННЯ В СПРАВІ УКРАЇНЦІВ В ЯВОЖНІ

Комісія Людських і Громадянських Прав СКУ звертається до всіх українців, які пережили концетраційний табір в Явожні, коло Кракова (Польща) в 1947-49 роках, або їх нащадків та інших осіб що мають інформацію про тих, що там були ув'язнені, з проханням передати детальні інформації до КЛГС СКУ, а саме:

1. Імена ув'язнених.
2. Документи, пов'язані з ув'язненням і звільненням.
3. Опис обставин ув'язнення та спогади.
4. Вашу теперішню адресу, число телефону, факсу і електронну адресу (якщо є).

Просимо допомогти тим старшим особам, що пережили цей табір, або зробити це в їх імени, якщо вони вже не живуть.

Комісія Людських і Громадянських Прав збирає ці матеріали з метою виготовлення звернення до уряду Польщі в справі українських в'язнів концтабору в Явожні, як теж для архіву СКУ.

Інформації та матеріали просимо пересилати на адресу:

Commission on Human and Civil Rights, Ukrainian World Congress
295 College St, 3rd Fl., Toronto, ON M5T 1S2 Canada

Tel. (416) 323 3020 Fax: (416) 323 3250 e-mail: congress@htplus.net

Торонто, 30 вересня 2000 р.

“ЛЕМЧАТКО” В РИМІ

Нашадки етнічних лемків, які були переселені з Польщі в Україну під час сумнозвісної операції “Вісла” 1944-1947 років, дитячий фольклорний гурт “Лемчатко” пропагує і популяризує лемківську культуру і мистецтво. 25 дітей разом з керівником Оленою Ліщинською, священником о. Анатолієм Дудою та монахинєю сестрою Марією-Християнкою згромадження Воплощенного Слова, вирушили в подорож-паломництво до Риму, на святкування ювілейного Христового Восересіння. Велику подяку прочани складають єпископу УГКЦ владіці Іринію Біликові, який допоміг у організації поїздки.

Подорожуючи, ми в кожному краї залишаємо частинку власного серця. Найбільша радість і велике благо для людини — бачити світ. Світ великий, сповнений багатства творіння рук людських. Справжнім откровенням для дітей стала подорож по Італії, де вони побачили колосальні історичні і культурні пам'ятки цієї країни.

Дороги Європи для юних мандрівників, а це хлопчики і дівчатка віком від 5 до 15 років, — справжнє зацікавлення. Водії Василь Турлей та Володимир Лукасевич на старенькому “Ікарусі” зробили справжню європейську прогульку в кілька тисяч кілометрів.

В нашому автобусі, де їхало “Лемчатко”, не вгавали веселі пісні, а за вікном пропливали мальовничі пейзажі Польщі, Чехії, Австрії.

Перша зупинка — у Венеції. “Перлина Італії”, “заручена з морем”, “королева Адриатики” — яких тільки епітетів не удостоєне це чудове місто! На островах Рівальто, де знаходиться центральна частина, ми помилувалися Великим каналом — головною водною мігістралею Венеції. Незабутня П'яццета, площа Святого Марка, палац Венеційських Дожів. У церкві Санта Марія делла Консоляціона дела Фава Службу Божу відправив о. Анатолій Дуда. На італійців велике враження справив спів дітей з України, адже гурт “Лемчатко” повністю співає Літургію Івана Золотоустого. Настоятель храму падре Донато розповів нам історію церкви, показав чудові ікони і фрески Амігоні, Тіціана, Джорджоне, Тінторетто.

В мальовничому передмісті Риму — Касалотті, нам надали притулок в жіночому монастирі ордену Святого Вінченціо Морінееллі. Сестри-монахині турбувалися про “Лемчатко”, робили все

Гурт “Лемчатко” на площі Святого Петра в Римі.

для того, щоб діти були задоволені. А юні артисти показали чудовий концерт, де пролунали українські народні пісні, які так сподобались монахиням.

І ось, нарешті — Рим. “Столиця світу”, “вічне місто”. Адже жодна столиця не зрівняється з Римом багатством історичних, художніх, духовних цінностей! У Римі — 600 храмів, діючих церков. Колосальне враження на дітей справила панорама Риму з купола собора Святого Петра, куди “Лемчатко” запросили на екскурсію. В І ст. нашої ери Калігула і Нерон на пагорбі Ватикану знищували перших християн. Саме на цьому місці в 67 році нашої ери на арені цирку був закатований апостол Петро. Його розп'яли на хресті вниз головою. На місці страти святого Петра була побудована велична базиліка. Купол, висотою 136 метрів, височіє над Римом. У склепі — мощі святого Петра — символ поклоніння християн. Поруч — гробниці римських пап від найдавніших часів. Святі ворота (Санта ла Порта) храму Святого Петра відкриваються лише 1 раз на 25 років. За повір'ям, тому хто пройде через ці ювілейні ворота, без сповіді і причастя відпускаються всі гріхи. Звичайно ж, діти — безгрішні створіння, не змогли втриматись від такого унікального випадку. Адже наступного разу ворота відкриються на Великдень 2035 року. Базиліка Святого Петра — шедевр архітектури і живопису. Ікони Рафаеля, Мікаланджело, Рубенса, Леонарда да Вінчі, статуї богів і апостолів — це велич творіння рук людських!

Площа святого Петра перед базилікою — це 284 колони, 140 статуй святих і мучеників. Автор цього унікального ансамблю, Лоренцо Берніні. На цій площі юні паломники з Калуша слухали Службу Божу у Світле Воскресіння Христове 2000 року. Глава Римської католицької церкви папа Іван-Павло II зі священною колегією і римською курією поблагословив присутніх на мессі. Великдень у Ватикані — найбільше потрясіння від побаченого в Римі для дітей з “Лемчатка”.

А взагалі, для туристів, паломників до Риму, передбачено відвідини чотирьох найважливіших святих християнства: це собор Святого Петра, Санта Марія Маджоре, сан Паоло Фуорі ла Мура і Сан Джованні ін Латерано.

Саната Марія Маджоре — храм Святої Марії Великої. На пагорбі Есквілене (а як відомо, Рим збудований на семи погорбах) знаходиться велична християнська базиліка Святої Діви. Тут зберігається єрусалимська реліквія — колисочка, в якій Свята Марія колисала Ісуса Христа рівно 2000 років тому. Храм Санта Марія Маджоре — це жіночий храм. Тут просять велику Матір світу про щасливу жіночу і материнську долю. Зворушливо було дивитись, як маленькі діти молились у цьому храмі за своїх мам і бабусь.

Оскільки юні паломники з Калуша — гурт “Лемчатко”, перебували в Італії у передвеликодний тиждень, ми бачили Хресну дорогу у страстну п'ятницю. У невеличкому містечку Чівітавеккіа, на побережжі Середземного моря, був організований хресний хід і поклоніння Тілу Господньому. Високо в Апенінських горах, у містечку Сецце діти побували в жіночому монастирі, а в Понзано — відвідали чоловічий монастир. На площі Понзано діти співали українських пісень, а настоятель монастиря отець Хуан Карлос, місіонер з Аргентини, під акомпанемент нашого музичного керівника Мирослава Веретка, навіть заспівав дітям кілька пісень.

Своєрідним оазисом України в Римі — є

храм Святої Софії Великої, збудований кардиналом Йосипом Сліпим в 1969 році. Цей проєкт повністю адекватний храму Св. Софії у Києві. Художник Гординський зробив унікальні мозаїчні фрески, а сама церква має статус базиліки. Настоятель храму єпископ-апокрисарій УГКЦ при Апостольським престолі в Римі — отець Іван Хома радо зустрів юних прочан з України. Діти співали Службу Божу в храмі, дали концерт духовної музики та українських народних пісень. Програму концерту підготувала Люба Дідошак. На виступ юних артистів з України прийшло чимало наших земляків у Римі, які змушені тут працювати. Зворушені жінки, які залишили вдома своїх рідних, щиро плакали над своєю заробітчанською долею. А наших земляків зараз в Італії чимало, і, повірте, їх доля дуже нелегка. Підходили до нас на вулицях, в метро, розпитували про Україну, передавали вітання додому. Окрім того юними прочанами опікувались троє наших земляків: отець Олексій Саранчук — аспірант університету Антоніанум, Захарій Михасюта — семінарист українського папського інституту Святої Покрови та Ігор Цмоканич — аспірант університету Урбаніано. В 1963 році в Римі був заснований Український Католицький Університет. Зараз тут навчається 40 студентів з України. Завдяки нашим провідникам, які вже кілька років живуть в Римі, діти змогли відвідати найвизначніші місця “столиці світу”.

Всі дні в Римі діти ходили вулицями міста в українському національному строї. Звичайно ж, і жителів Італії, і численних туристів цікавила екзотична група. Маленькі прочани з гордістю говорили про те, що вони з України.

Рим — дивне місто. За два тижні перебування в ньому неможливо досягнути всієї могутності історичного і культурного спадку. У Великодні в Римі було зареєстровано близько 2-х мільйонів туристів. І серед них були 25 маленьких лемчат з Калуша на Україні.

Надія Семенкович

ПРАЗДНИК В УЛЮЧІ

Щорічно в місяці червні улючани розкинені черговими депортаціями по всіх усядах повертаються, хто думками, а хто зможе відвідує найгарніше для них місце на землі, місце народження і дитинства, колись українське велике і патріотично славне село Улюч над рікою Сян в

Карпатах.

Щорічно, від 10 років, коли вперше після акції “Вісла” улючани відсвяткували храмове свято, в Улючі проводиться праздник Вознесення ГНІХ на горі Дубник, де красується найстарша в Польщі дерев'яна повасиліянська церква з 1510 року.

Грушівка — молебень коло каплички св. Івана Хрестителя (червень, 2000).

Помітно в останні роки на свято приїжджало менше улючан, мабуть коштів не вистачає, можливо у старших здоров'я не таке, корінних улючан менше..., а діти і внуки вже мають "нову" батьківщину... Все ж таки є нечисельна громада улючан відчайдушно закоханих в зачарованій країні дитинства, які ще жодної зустрічі не пропустили. Між іншими це Василь Чарнецький з родиною і Маріян Баган з родиною з ольштинщини, М. Харидчак з родиною з Перемишля, Целіна і Марко Добріанські з Сянока і головне невтомний постійний організатор зустрічей Ярослав Холявка з жінкою Софією і родиною з Сянока, грушівчанин Володимир Шуль з родиною з Заболотець б. Сянока. Найбільше праці коштів в організацію свят вносить саме Ярослав Холявка. Крім того, він протягом вже більше 20 років, постійно доглядає і порядкує пам'яткові місця в Улючі. Ремонти і консервація хрестів, кошення трави, ось кільканадцять разів в рік слід відвідати село. Не хоче соромитися, що кожного дня церкву відвідують десятки польських і закордонних туристів. Біля церкви стоїть пам'ятний хрест тисячоліття християнства, вмурована пропам'ятна дошка, що тут народився автор гімну України о. Михайло Вербицький, там також могили повстанців УПА і цвинтар з пропам'ятним хрестом, де стояла церква св. о. Миколая. Пан Ярослав постійно консервує всі могили, яких ще не зніс час, обмуровував могили повстанця УПА, на його кошти попередньо посвячено великий дерев'яний хрест на пам'ятку в місці знищеної церкви, а того року за свої кошти поставив дубовий хрест на могилі довголітнього пароха Улюча о. Ореста Солтикевича (1860-1943?), син якого в міжвоєнний час був диригентом улюцького хору, а після війни емігрував до Канади.

Вітаємо п. Ярослава Холявку з 70-річчям з дня народження!

Беручи до уваги його активність і працьовитість в ОУП і як старости церковного комітету, з нагоди ювілею від імени Управи гуртка ОУП в Сяноці складаємо ювіляту найкращі побажання кріпкого здоров'я, наснаги до дальшої праці на благо української громади, енергії в здійсненні всіх своїх намірів.

На Многая і Благая Літа!

Цьогорічне святкування почато в суботу 10 червня традиційно процесією і молебнем біля каплички св. Івана Хрестителя в неіснуючому селі Грушівка. Опісля відслужено Панахиду, біля хреста на місці знищеної церкви в Улючі за всіх улючан, які віддали життя в боротьбі за рідну землю. Під вечір учасники святкування зустрілися разом при вогнищі, де проведено також художню програму. З віршами і піснями виступили діти з пункту навчання української мови в Сяноці під опікою Маріянни Ярої і достойний гість зі Львова, заслужений артист України, бандурист Михайло Баран. Свої вірші читали Володимир Марчак з Сянока і Володислав Шуль з Заболотець б. Сянока. Слід відмітити, що серед учасників було багато поляків, між іншими вїт гміни Дидня, директор сяніцького "скансену" та працівники міської ради м. Сянока. Дописала соняшна погода і при печенні ковбаси до пізнього вечора по улюцьких горах і надсянських ланах, ще раз неслася тужлива українська пісня.

В неділю, 11 червня продовжено святкування при церкві на горі Дубник, де колись від непам'ятних часів був оборонний монастир оо. Василіян. Службу Божу відслужив його Архiepіскоп Пермський і Новосанчівський Адам в сослужінні парохів Сянока, Команчи і Кальникова. Після Служби Божої відправлено панахиду і посвячено хрест на могилі о. Ореста Солтикевича. Згодом з програмою українських народних і патріотичних пісень виступив бандурист М. Баран.

На закінчення сяніцькі господині запросили гостей свята на обід, а особливо смачні були голубці, яких підготувала Катерина Шуль. Жаль було вертити до хат, бо свято було всім до вподоби, дописала погода і чарівна улюцька природа. Так, що гості прощалися з надією повернутись тут за рік.

Маріян Райтар

“БОРИМОСЯ, ПОБОРЕМО ТІЛЬКИ РАЗОМ!”

Культурно-просвітне товариство “Надсяння”, що діє у Тернополі, проводить деяку роботу у межах області та за кордоном, у Польщі, звідки є переселенці.

Не має масовости, люди в основному живуть будно, не має грошей на поїздки, а тому не виходить так, як хотілось би.

Закордонні паспорти з членів товариства мають одиниці, бо за мізерні пенсії у нас їх не кожен зможе виробити, коли ціни на паспорти високі. Влада державна, уряд не іде нам на поступки, хоч не одноразово звертались у Київ. Люди, наші переселенці, хотіли б поїхати у рідні села, впорядкувати цвинтарі, могили, зробити перезахоронення, щоб все було, як Бог приказав. Поляки до цих пір знущуються над нашими святинями. Люди, які ідуть туди, бачать все і знають. Ми, майже щороку ідемо у с. Пікуличі, що на Перемишлянщині, на могили Січових Стрільців. Їздила труди окрема група людей і цього року.

У 1999 році у липні, товариство отримало запрошення із села Мокрого, що у Сяніцькому повіті на “VIII свято культури над Ославою”. Голова Союзу Українок Марія Гром'як проявила ініціативу для zorganizовання поїздки, враховуючи те,

що при Союзі Українок діє чудовий хор “Дзвони пам'яті”. Деякі члени товариства “Надсяння” є союзнянками. 7-8 серпня така поїздка відбулася і треба сказати, що це було чудове свято української культури — пісні, танці, музика лунали довго і незабутньо. Це село населяє більша частина українців, а тому все сприймалось по-рідному і крім усього було шире спілкування між людьми. Туди з'їхались самодіяльні колективи з багатьох областей України і з других країн.

Член товариства “Надсяння” союзнянка Дарія Конет змогла відвідати своє рідне село, батьківську хату у с. Ліщава Горішня, що на Перемишлянщині. У цьому селі із 270 хат уціліло тільки 27. Знищено також дерев'яну церкву, цвинтар. Уціліла також мурована капличка.

Українці у Польщі хочуть, щоб до них приїжджати, спілкуватись, бо поляки і досі їх переслідують. А там, на українських землях кожна травинка, кожен листочок на деревах дихає Україною, ніби шепечеться все між собою: приїжджайте, ми вас чекаємо, хоть до нас так далеко і ніби близько. Відгукніться і Ви, наші Надсянці за кордону.

Дарія Конет

СПИСОК ЖЕРТВОДАВЦІВ НА ФОНД ДОПОМОГИ УКРАЇНСЬКИМ ЖЕРТВАМ ПОВЕНІ В ГУРОВІ ПЛАВЕЦЬКОМУ, ПОЛЬЩА

300.00 дол. — Сампоміч Пассейк, Н.Дж.;

по 200.00 дол. — Т. і Ю. Шипиліві, Federal Credit Union (Clifton), 11-ий Від. Олбанської Округи (Вотервліт, Н.Й.);

по 100.00 дол. — 17-ий Від. ООЛ в Рочестер, Н.Й., 5-ий Відділ ООЛ в Ньюарку-Ірвінгтоні, Н.Дж., Ю. Котляр, І. Хомко, А. Головка, Б. Чайківський;

по 50. дол. — Український Народний Дім (Пассейк), 42-ий Від. УНС (Пассейк), Ст. Косцюлек, В. Гаргай, М. Левчик, С. Ульчак, В. Котис, І. Чипак, Б. Титла;

по 25.00 дол. — Т. Шур, В. Марущак, П. Жолондик, В. Дідух, Б. Божемський, Дурбак, М. Мочула;

по 20.00 дол. — З. Знак, М. Падко, М. Тантала, А. Сливка, Я. Завойський, П. Зельонка, І. Косцюлек, П. Фіголь, І. Зельонка, І. Гресь, Я. Федун, І. Буртик, М. Слабий, Б. Крамарчук, М. Левко, О. Русинко, А. Стець,

М. Кузьм'як, М. Ковасяр, І. Калакука, В. Уздейчук, Ст. Капітула, Ю. Васечко, В. Макар, В. Літинський, Д. Кулик, Т. Москаль, В. Лехіцький, Б. Вірстюк, В. Чирнянська, А. Баран, Качала, А. Капітула, В. Головка, П. Баран, П. Вислоцький, Й. Рось, Перегінєць, Д. Мацко, П. Гира, А. Демчко, А. Капітула, Р. Грубуць, Н. Федорів, М. Філевич, В. Васів, І. Панчик;

18.00 дол. — Ю. Кисілевський;

по 15.00 дол. — І. Пилипчак, С. Капітула;

11.00 дол. — Г. Прус;

по 10.00 дол. — Т. Захар, Ст. Пелтишин, Я. Завойський, О. Репеля, А. Стець, Н. Хомяк, С. Білінська, С. Гованський, П. Млинарик, В. Ткач, М. Філь, І. Микитин, І. Романишин, О. Падко, П. Завада, М. Камінська, Ю. Маслаган, М. Дідух, М. Бережанський, І. Суховацький, Мельник, В. Гавроняк, А. Васенко, М. Садлик,

Чи Ви вже вирівняли свою передплату за “Лемківщину”?

Якщо ні, зробіть це сьогодні! На наліпці з адресою зазначено, доки заплачена Ваша передплата.

Згідно з журналістичною практикою, редакція приймає тільки оригінали статей чи дописів. Статті, які були вислані/надруковані в інших журналах чи часописах не будемо поміщувати.

Редакція не приймає матеріялів не підписаних авторами та застерігає за собою право скорочувати статті та правити мову. Прислані матеріяли редакція не повертає.

Статті підписані авторами, висловлюють їх власні погляди, а не погляди редакції. Редакція не буде поміщувати невивічливих, образливих для кого-небудь висловів.

Передрук матеріялів з "Лемківщини" дозволяється при умові подання повної назви журналу.

Адреса: "LEMKIVSHCHYNA" Magazine, P.O. Box 7, Clifton, NJ 07011-0007, USA.

"LEMKIVSHCHYNA" Magazine is published quarterly by Organization for Defense of Lemko Western Ukraine, Inc., P.O. Box 7, Clifton, NJ 07011-0007, USA.

Subscription Rate, in the United States of America **\$12.00** per year (Bulk mail), in countries other than U.S., annual subscription is **\$16.00** in U.S. currency; single copy: **US \$3.00**.

Квартальник "ЛЕМКІВЩИНА" видає Організація Оборони Лемківщини в Америці.

Адреса: P.O. Box 7, Clifton, NJ 07011-0007, USA.

Річна передплата: в США **12.00 ам. дол.** звичайною поштою; в країнах поза межами США **16.00 ам. дол.** річно; ціна поодинокого числа **3.00 дол.**

А. Демчар. Пеленський, П. Ярошак, І. Демчар, Д. Возняк. А. Наболотна, В. Мочула, Н. Хомяк, С. Гален, Р. Микита. Ю. Ільницький, А. Кірслес, Я. Данків, В. Коцур, Т. Марш, Карлій. С. Бушик, В. Салевич, Петришин. Т. Хомишак, В. Грицковян, С. Мадзелян, Ю. Гаргай. М. Філевич, О. Рибіцький, Федорчак, М. Яворський. С. Пушак, П. Шевчук, С. Ксеніч, М. Дідух, Кроль. Дуда. С. Журавський, П. Спак, З. Бетлей, Я. Петрик. н.н. н.н., М. Філь, С. Перун, І. Половчак, О. Дибко, Я. Прегнер, В. Кузик, Павлович, І. Кузмяк, Кордуба. А. Тиньо, І. Філь, Т. Млинарик, Є. Команецька. Я. Доброскок. Ю. Оліярник, І. Гуда, І. Карлицький, М. Бучак, Я. Кушляба, С. Лапічак;

по **5.00 дол.** — А. Коцан, К. Пециляк, І. Вієнцко, І. Грицковян, М. Матейчук, Я. Камінський, Л. Кос-

течко, М. Барна, П. Кащак, Т. Салей, П. Писарчик, А. Скірка, Р. Галабурда, М. Бакалець, Є. Тиньо, Наливайко, П. Найда, С. Цапар, А. Прус, С. Матвіїшин, А. Шевчик, В. Пелтишин, К. Яворська, Ю. Коциловська, Б. Баран, І. Долошицький, Я. Голяк, Божсмська, М. Яремчук, Петришин, Кісілевич, І. Борбич, І. Іванків, Пуколяк, А. Ваньо, Волкун, Максимів, С. Задорожний, А. Урбанович, М. Ковальчик, М. Гнатейко, Н. Паславський, Є. Дзюбинська, М. Карлицький, М. Марш, М. Лобур, А. Тантала;

по **3.00 дол.** — М. Лело, А. Кутяк, О. Манкевич, З. Вілк;

по **2.00 дол.** — Богаревський, Ульянов, Мочурад.

ВСІМ ЖЕРТВОДАВЦЯМ ШИРО ДЯКУЄМО!

Час біжить...

Чи ви відновили передплату на журнал "Лемківщина"?

Якщо ні, зробіть це сьогодні!

Time is running out on your subscription to "Lemkivshchyna" magazine...

To avoid any interruption in service, simply complete and mail the card below today.

ACT NOW!

Please start/continue my subscription to "Lemkivshchyna" magazine.

Enclosed is a check for \$_____ to cover my subscription for years _____.

NAME _____

ADDRESS _____

Return to "LEMKIVSHCHYNA"
P.O. Box 7
Clifton, NJ 07011-0007

BULK RATE
U. S. POSTAGE
PAID
CLIFTON, NJ
PERMIT No. 937

НАШІ ВИДАННЯ

ДЕРЕВ'ЯНА АРХІТЕКТУРА УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТ..... (альбомний формат, тверда оправа)	40.00 ам. дол.
АННАЛИ, Ч. 4. Матеріали про Лемківщину (тверда, полотняна оправа, 256 стор.)	15.00 ам. дол.
АННАЛИ, Ч. 5. Матеріали-документи про Лемківщину (тверда, полотняна оправа, 256 стор.)	20.00 ам. дол.
Марія Остромира. ЛЕМКІВЩИНА В ОГНІ. Повість (тверда, кольорова оправа, 264 стор.)	10.00 ам. дол.
Т. і М. Лопаткевич. МАЛА САКРАЛЬНА АРХІТЕКТУРА ЛЕМКІВЩИНИ..... (тверда, полотняна оправа, 490 стор.)	25.00 ам. дол.
"1947". ПРОПАМ'ЯТНА КНИГА..... (тверда, полотняна оправа, 648 стор.)	20.00 ам. дол.
АКЦІЯ "ВІСЛА". ДОКУМЕНТИ..... (м'яка оправа, стор. 561)	20.00 ам. дол.
РІЗЬБАРСТВО ЛЕМКІВЩИНИ..... (м'яка оправа, стор. 259)	10.00 ам. дол.

До замовлення просимо ласкаво додати 3.00 дол. (до кожної книжки) на покриття коштів пересилки.

Замовляти на адресу:

The Lemko Research Foundation, Inc.
P.O. Box 7
Clifton, New Jersey 07011

Published by Organization for Defense of Lemko Western Ukraine, Inc.
P.O. Box 7, Clifton, New Jersey 07011-0007 USA